

Az ODR megszületésének gondolata az ötéves évforduló kapcsán

A könyvtári rendszer fejlesztése érdekében a könyvtári törvény koncepciójának kialakításakor meg kellett határozni, hogy

- mit kívánunk elérni a könyvtári rendszerrel,
- milyen rendszert kívánunk létrehozni és
- melyek legyenek a fejlesztési irányok.

Az elemzések után a kérdéseinkre a következő válaszok születtek.

Mit kívánunk elérni?

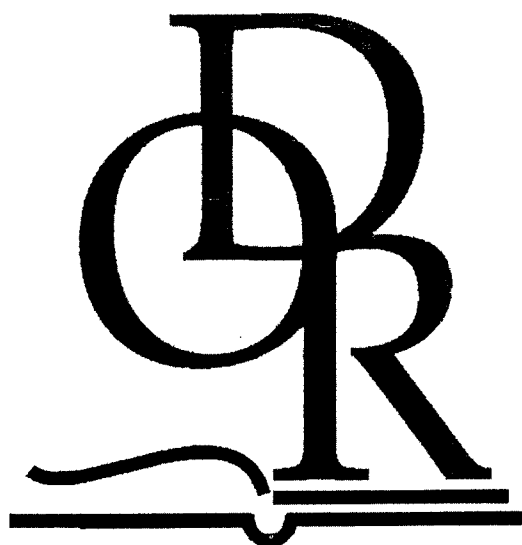
A rendszer működését az elégedett könyvtárhasználó igazolja. Azt kell tehát elérnünk, hogy minden a könyvtárhasználóért történjék, és a szolgáltatások korszerűsítése révén a használói igényeket minőségi szinten elégítsék ki. A cél tehát, hogy – a fejlesztések után – bárki bármilyen információt, dokumentumot megkaphasson a rendszeren keresztül.

Milyen könyvtári rendszert kell kialakítani?

Nyilvánvalóvá vált, hogy a rendszer szempontjából lényegtelen akár a fenntartói, akár az egyéb szempontú elkülönítés, csoportosítás. Ehelyett a következő alapvető kérdések vetődtek fel:

- használhatja-e az állampolgár a könyvtárat, azaz nyilvános-e vagy sem,
- hozzájut-e egy adott könyvtár szolgáltatásán keresztül egy másik könyvtár állományában lévő dokumentumhoz vagy információhoz, gyorsan, minél kisebb hibaszázalékkal,
- jellemző-e a rendszerre az információ szabad, korlátozás nélküli hozzáférhetősége,
- az igényeknek megfelelően nyitott, dinamikus, fejleszthető és rugalmas-e a rendszer.

Ezeket a kritériumokat két alapvető új fejlesztési irány (projekt) biztosította:

ORSZÁGOS DOKUMENTUM-ELLÁTÁSI RENDSZER

• a kialakítandó dokumentumellátási rendszer (ODR) és

• a könyvtárak információs-kommunikációs technológiájának (IKT) kialakítása.

Ma, öt év elteltével, az ODR eredményeiről, hatásáról, jogszabályi kereteiről számolunk be a könyvtáros szakmának.

Örömmel tesszük hozzá, hogy az ODR-könyvtárak újabb lehetőséget kaptak a minőségi szolgáltatásaik fejlesztésére a hároméves *Minőségfejlesztési projekt* 2003. évi pályázata során. Sok tehát még a teendőnk, és sok jó közös munka lehetősége áll előttünk.

Dr. Skaliczki Judit

Megjelent az ODR-ről szóló jogszabály

A könyvtári törvény szűkszavú, ám lényegre törő szabálya az ODR-ről meghatározó jelentőségű fejlesztést indított el a könyvtári rendszerben. A törvény 59. §-a megfogalmazta, hogy a miniszter a nyilvános könyvtári ellátás érdekében országos dokumentumellátási rendszert alakít ki. Az ODR alapfeladata a könyvtárközi dokumentumellátás,

a könyvtári dokumentumok lelőhely-nyilvántartása és a könyvtárak gyűjteményéből kivont dokumentumok hasznosítása a könyvtári rendszer számára. E szabályok mellett a törvény előírta, hogy az ODR-ben részt vevő könyvtárak vezetőinek kinevezése előtt a miniszter véleményét kell kérni, továbbá felhatalmazásokat adott jogszabályok kiadására a kormánynak és a miniszternek.

A rendszer kialakítása

1998-ban a meghatározó könyvtári kör kiválasztása nem okozott gondot, egyértelmű volt, hogy a nemzeti könyvtár, a tizenegy országos szakkönyvtár, a huszonöt akkori állami egyetemi könyvtár és a megyei könyvtárak képezhetik ezt a kört, miután ezek a gyűjtemények meghatározóak a könyvtári rendszerben.

Az egyetemi könyvtárak között vannak ugyan gyűjtőköri átfedések, a gyűjteményekben azonban egyedi, más könyvtárból hiányzó témájú könyvtári dokumentumok is vannak. Részben ezért, részben pedig azért, mert minden gyűjteményben az alacsony példányszámú beszerzések váltak általánossá, a könyvtárközi dokumentumszolgáltatást nem lehetett a könyvtáraknak a fel-soroltnál szűkebb körére szűkíteni.

A törvény hatályba lépése után megnyílt a tagkönyvtárak ODR-es fejlesztési támogatásának lehetősége, 1998 tavaszán pedig már a szétosztás módjáról kellett dönteni. Az ODR kialakítására létrehozott munkabizottság elvi és gyakorlati kérdésekkel egyszerre foglalkozott, és ez a gyakorlat máig tart. Készült koncepció a jogszabály tervezetére már 1998-ban is, azonban az ODR leendő működése még alig körvonalazódott, az a döntés, hogy a majdani működésből mit lehet jogszabállyal elérni, illetve mit lehet csak jogszabállyal megvalósítani, akkor még nem volt meghozható. Az egyetemi integrációk tervezete miatt még a könyvtárak köre sem volt pontosan meghatározható, a jogszabály nyelvére lefordítható. Ez a probléma végigkísérte a jogszabály előkészítését. Nem volt kérdéses, hogy mely könyvtárakról van szó, de a megnevezhetőségük bizonytalan volt.

A korábbi könyvtárközi kölcsönzési szabályozás már elavult, a dokumentumküldés technikájának korszerűsödése az 1998-tól kezdődő folyamat során fejlődött a mai szintre. Az első évben még faxok beszerzésére kaptak a könyvtárak támogatást, arra gondolva, hogy a könyvtári doku-

mentumról készített másolat faxon jut el a leggyorsabban a felhasználóhoz. Később egyre nagyobb teret nyertek a számítógépek, a szkennerek, a különleges dokumentumokról is másolatot készíteni képes berendezések.

Mire a jogszabály tervezete megfogalmazódott, a könyvtárközi dokumentumszolgáltatás korszerű formája kétségtelenül az elektronikus dokumentum lett, amely mellett párhuzamosan természetesen tovább él a dokumentum eredeti formátumban történő küldése is.

Az ODR kialakításának legfőbb döntése az intézmény létrehozásának feleslegessége volt: nem kell a tároló könyvtár, hiszen ezzel más országok próbálkoztak már, és nem vált be egyértelműen. Miért is kellett volna új intézmény, amikor több mint ötven könyvtár képes lehet szolgáltatni jobban és korszerűbben, csak kellő támogatás kell hozzá?

Az ODR munkabizottságának lényegi elvi döntése volt, hogy az ODR-nek nem intézménynek kell lennie, hanem szolgáltatási rendszernek – maga a kifejezés *Vajda Erik*től származik. Az ODR-ben részt vevő könyvtárak ismeretében a szolgáltatási rendszer fejlesztése a könyvtárak gyűjteményének fejlesztését jelentette, valamint a könyvtárközi dokumentumszolgáltatást szolgáló eszközpark fejlesztését, továbbá az eredetiben küldött dokumentumok postaköltségének támogatását.

A törvény felhatalmazása alapján a támogatási rendszer kialakításával egyidejűleg megkezdődött a kormányrendelet előkészítése a munkabizottságban, de el szeretnénk volna kerülni azt a csapdát, hogy olyan kérdéseket is szabályozunk a kormányrendeletben, amelyek egyszerűen szakmai megoldásokat igényelnek. A könyvtárközi kölcsönzésről szóló korábbi miniszteri rendelet elavultságát főként éppen az okozta, hogy szakmai módszereket, megoldásokat is részletesen szabályozott, ezek mulandóságát pedig éppen az utóbbi másfél évtized alaposan felgyorsította. A 73/2003. (V.28.) Kormányrendelet meglehetősen szűkszavú szabályozás, az Országos Dokumentumellátási Rendszer fő tartalmi pilléreit tartalmazza. Az ODR fejlesztése és működtetése ezen túlmenően főként szakmai kérdés.

A kormányrendelet szabályai

A kormányrendelet 1. §-a – a könyvtári törvényhez hasonlóan – a mindenkit megillető könyvtárhasználati jog érvényesíthetősége érde-

kében a könyvtárhasználó számára fogalmazza meg azt, hogy mi az ODR. Az ODR a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma által kialakított olyan *szolgáltatási rendszer*, amely az országos lelőhely-nyilvántartás segítségével a könyvtárakon keresztül biztosítja a könyvtárhasználók számára a könyvtári dokumentumok hozzáférhetőségét.

A kérő könyvtár feladatai

A 2. § a könyvtárhasználó oldalán tovább lépve a kérő könyvtár feladatait határozza meg. A kérő könyvtárak körébe beletartozhat minden könyvtár. Egyetlen kérdés merülhet föl ebben a vonatkozásban, hogy valóban könyvtár-e minden könyvtár. Időnként pénzügyi megközelítésben vetődik föl a kérdés, hogy könyvtár-e, ha egy gazdasági társaság felveszi tevékenységi körébe a könyvtári szolgáltatásokat. A könyvtári törvény jól szabályozta a könyvtár fogalmát azzal, hogy ez a könyvtári dokumentumok rendszeres gyűjtését, feltárását, megőrzését és használatát biztosító szervezet. Ezen feladatok mindegyikét egy csupán esetleges adókedvezmény miatt bárki nyilván nem végzi el. Viszont a könyvtárközi dokumentumszolgáltatás biztonsága érdekében a kérő könyvtár nevének olvastán, vitatható elnevezés esetén, nem árt ellenőrizni, hogy valóban könyvtár-e a kérő, de ez a nyilvános könyvtári jegyzék és a Könyvtári Intézet statisztikai adatbázisa ismeretében nem okozhat nagy gondot.

A kérő könyvtár feladatainak meghatározása a kormányrendeletben a könyvtárközi dokumentumszolgáltatás működésének alapvető szabályait tartalmazza a kérő oldalról. Ha a könyvtárhasználó olvassa a rendeletet, megtudhatja belőle, hogy amennyiben az általa igényelt dokumentum a könyvtárban nem áll rendelkezésre, a könyvtár az országos lelőhely-nyilvántartás alapján megkeresi azt a szolgáltató könyvtárat, ahol a dokumentum hozzáférhető. Előírja a kormányrendelet azt is, hogy elsősorban az illetékes megyei könyvtárat kellene megkeresni. Ez a paragrafus úgy került megfogalmazásra, hogy már az internet használatán alapuló könyvtári szolgáltatásról beszélünk. Jóllehet ma még nem minden könyvtár használja az internetet, az országos informatikai fejlesztések arra irányulnak, hogy ez minél előbb megváltozzék. Az IHM pályázata, a kulturális miniszter által a Magyar Könyvtárosok Egyesülete vándorgyűlésen meghirdetett öt pont és maga

a kormányprogram is tartalmazza az „internet minden könyvtárba” feladatot. Mindezek alapján az ODR fejlesztésének sem lehet más célja, mint a korszerű informatikai eszközökkel működtetett dokumentumszolgáltatás. A gyorsaság mindenütt sürgető igénye is csak ilyen módon válik teljesíthetővé. Azonban ma még valóban sok – nem városban működő – könyvtár közvetlenül nem tudja használni az adatbázisokat, ezért is célszerű a megyei könyvtár elsőként való megkeresése.

Országos lelőhely-nyilvántartásról beszél a kormányrendelet, de mindannyian tudjuk, hogy ezt is *fejleszteni kell még*. Már ma is jól működő elemei vannak, amelyek elvezetnek majd bennünket az országos lelőhely-nyilvántartáshoz, az egyes könyvtárak adatbázisai, az azonos programot használó könyvtárak közös adatbázisa, a Debreceni Egyetem által jól működtetett ODR Leleőhely-adatbázis és végül a MOKKA. A jelenlegi fejlesztések következtében a szolgáltató könyvtárak is már maguk tölthetik be folyamatosan az állományuk adatait az ODR Leleőhely-adatbázisba és folyik az ODR Leleőhely-adatbázis és a MOKKA összekapcsolásának előkészítése. Az országos lelőhely-nyilvántartás tehát formálódik, addig is a könyvtárosok számára szervezett továbbképzések fő témájaként kellene mindenkinek elsajátítania a jelenlegi keresési lehetőségek használatát. Ebben is fontos szerepük van a megyei könyvtáraknak.

A kormányrendelet 2. § (2) bekezdése a korábbi könyvtárközi gyakorlattól eltérően a *kérő könyvtárat* határozza meg az *ügy uraként*, tehát a kérő könyvtár küldi tovább a kérést, ha a megkeresett könyvtárban nem hozzáférhető a kért dokumentum. Minden szolgáltató könyvtár őt kell, hogy értesítse, nemcsak a kérés teljesítéséről, hanem annak teljesíthetetlenségéről is, ez a szolgáltató könyvtár feladatait szabályozó 4. §-ban olvasható is. Ez egyértelmű megoldás, hiszen valakinek kézben kell tartania az ügyet, és az csak a kérő könyvtár lehet. A korábbi könyvtárközi szolgáltatási gyakorlatban az is problémát okozott, hogy a megkeresett könyvtárnak tovább kellett küldenie a kérést, ha nem tudta teljesíteni, így a kérő könyvtár sokszor hónapokig nem tudta, hogy hol is jár a kérése. Ez nyilvánvalóan tarthatatlan helyzet volt a könyvtárhasználó szempontjából.

A kérő könyvtár további feladatairól szól a kormányrendelet 2. § (2) bekezdése, amely sze-

rint a kérő könyvtár *haladéktalanul a könyvtárhasználó rendelkezésére bocsátja a megérkezett dokumentumot*. A haladéktalan rendelkezésre bocsátás előírása szigorú követelmény a könyvtárhasználó érdekében, minőségi szempontok szerint megfelelő szolgáltatást enélkül nem lehet elképzelni, de ma még sok előkészítő munkaszervezési feladatot ró a könyvtárakra. Hogyan valósulhat meg a haladéktalanság? Ehhez először is garantálni kell a szolgáltatás folyamatosságát, aztán fel kell készülni arra is, hogy a könyvtár milyen módokon tudja gyorsan értesíteni a könyvtárhasználót, ami nyilván egyszerűbb eset, ha egy nagy könyvtár olvasótermében várja a kért dokumentum elektronikus formában történő megküldését és más, ha egy községben várja a postai küldeményt. A cél az, hogy az utóbbi esetben is a lehetséges legrövidebb időn belül minőségi szolgáltatást kapjon. A felsőfokú végzettséggel rendelkező könyvtáros nélkül működő községi könyvtárakban is tudni kell használni az ODR szolgáltatásait, ehhez azonban a kistélepülések könyvtári ellátásának korszerű formáit kell kialakítani, akár nyilvános könyvtári szolgáltatás megrendelésével, akár nyilvános könyvtárat működtető társulás formájában. Ennek kialakulásáig ezen a téren is a megyei könyvtárakra vár a szervező szerep.

Fontos szabály az említett bekezdés második mondata is, mely szerint *a kérő könyvtár köteles felhívni a könyvtárhasználó figyelmét a szolgáltató könyvtár által az adott dokumentum használatára meghatározott különleges, egyedi előírások betartására*. Az eredeti formátumban teljesített kérés esetében a szolgáltató könyvtár meghatározhatja pl. azt, hogy a művet csak helyben használatra adja oda a kérő könyvtárnak. A legkorszerűbb, elektronikus formában küldött dokumentum esetében pedig a szolgáltató könyvtár feladata felhívni a kérő könyvtár figyelmét arra, hogy a szerzői jogi rendelkezések milyen korlátokat állítanak a felhasználó elé.

A könyvtárközi dokumentumszolgáltatásban *nem új a felelősségviselés szabálya*, amely szerint a kérő könyvtár felelőssége a szolgáltató könyvtárral szemben az eredetiben megkapott dokumentumért az átvételtől a szolgáltató könyvtárba való visszaérkezésig terjed. Ezt a szabályt az is indokolja, hogy a régi könyvtárközi kölcsönzési rendeletet hatályon kívül helyezik.

A szolgáltató könyvtárak és feladataik

A kormányrendelet 3. §-a meghatározza az ODR keretében működő szolgáltató könyvtárakat, megegyezően az 1998-ban kiválasztott könyvtárakkal: a nemzeti könyvtár, a nemzeti gyűjtőkörű könyvtár, a törvény 3. sz. mellékletében felsorolt országos szakkönyvtárak, az állami egyetemi könyvtárak és a megyei könyvtárak.

Meghatározza a jogszabály *a szolgáltató könyvtárak feladatait* a 4. §-ban. Elsőként azt, hogy a szolgáltató könyvtár *a gyűjteményében lévő dokumentumokat* – a szolgáltatásukra vonatkozó előírásokkal együtt – *bejelenti az országos lelőhely-nyilvántartásba*. Ez a kötelezettség feltétlenül szükséges ahhoz, hogy az országos lelőhely-nyilvántartás létrejöhesse, ezért a kulturális minisztérium különböző fejlesztési támogatásokkal elő is segíti a feladat teljesítését. Érdekes kitétel az is, hogy a szolgáltatásukra vonatkozó előírásokkal együtt kell bejelenteni. Nyilvánvaló, hogy a kérő könyvtár számára hasznos információ az, hogy kölcsönözhető vagy olvasótermi dokumentumról van-e szó, vagy esetleg nem kölcsönözhető, tehát csak másolatban vagy elektronikus formában kérhető. Ezek az információk megkönnyítik a könyvtárhasználó igényének megfelelő szolgáltatás nyújtását.

Az ODR Leleőhely-adatbázis több könyvtár gyűjteményét illetően tartalmaz már ilyen vagy hasonló szolgáltatási előírásokat.

Alapvető szabály a szolgáltató könyvtár számára a 4. § (2) bekezdésében az, hogy *a gyűjteményében lévő dokumentumok teljes körét szolgáltatja*. Ezen belül korlátozásokat csupán a könyvtárhasználati szabályzatban lehet megfogalmazni, illetve a már említett egyedi előírásokat lehet alkalmazni. Azt a célt szolgálja ez a rendelkezés, hogy minden könyvtárhasználó – lakjék bárhol az országban – egyforma jogi feltételekkel vehesse igénybe a könyvtári rendszer lehetséges szolgáltatásait. A szolgáltatások minőségének fejlesztésével haladhatunk abba az irányba is, hogy ne csak a jogi feltétel legyen azonos, hanem a tényleges hozzáférés esélyei is közelítsenek egymáshoz.

Előírja a kormányrendelet a szolgáltató könyvtár számára is a 4. § (3) bekezdésében, hogy az igény beérkezése után *haladéktalanul – eredeti-*

ben, másolatban, elektronikus vagy más egyéb formátumban el kell küldenie a kért dokumentumot a kérő könyvtárnak, illetve értesítenie kell a kérés teljesítésének akadályáról. A „haladéktalanul” határozószó a minőség követelményét jelenti a szolgáltató könyvtár számára is. A szolgáltatás folyamatosságának biztosítása – még akkor is, ha a kolléga pl. betegállományban van – munkaszervezési megoldásokat vár el a szolgáltató könyvtártól. A technikai fejlesztési támogatás előbb a kérés fogadásának korszerű eszközeit biztosította, később a kérés teljesítésének korszerű eszközeit is, a minőségi szolgáltatáshoz most elsősorban a minőségi munkaszervezés, illetve szolgáltatásszervezés szükséges.

Fontos szabály a kormányrendelet 4. § (4) bekezdésében az, hogy a szolgáltató könyvtár az eredetiben nyújtott dokumentumszolgáltatásért díjat nem számíthat föl. Közismert a külföldi könyvtárközi kölcsönzési gyakorlatban a szolgáltatási díj, ezzel ellentétben az ODR olyan fejlesztés, ami nem lehet bevételszerző a szolgáltató könyvtáraknak. A díjtalan szolgáltatás természetesen csak az eredeti dokumentum küldésére vonatkozik, a másolati díjat ebben az esetben is meg kell fizetni. A postaköltséget is támogatja a minisztérium, tehát a szolgáltató könyvtárnak kell viselnie a dokumentum küldésének és visszaküldésének költségét.

A szolgáltató könyvtár feladatai között határozza meg a 4. § (5) bekezdése azt, hogy a szolgáltató könyvtár gondoskodik a könyvtárközi dokumentumszolgáltatás korszerű eszközökkel történő működtetéséről, folyamatosságáról és minőségének biztosításáról, továbbá a szolgáltatás adatainak a minisztérium által előírt nyilvántartásáról.

Mit tesz a minisztérium?

Az 5. és 6. § a miniszter ODR-rel kapcsolatos tennivalóiról szól. A szolgáltató könyvtárak kötelezettségeinek teljesítését a miniszter a *könyvtári szakfelügyelet keretében ellenőrzi*. A minisztérium nem kíván önálló ODR-ellenőrzési rendszert kialakítani, hiszen a szakfelügyelet keretében jól megoldható a jogszabályban előírt feladatok teljesítése. Az ODR szolgáltató könyvtárai esetében a miniszter véleményét kell kérni a vezető kinevezése előtt, ezt már a könyvtári törvény előírta. Az ODR-ről szóló kormányrendelet 5. § (2) be-

kezdése a miniszteri véleménnyel kapcsolatos eljárási szabályt fogalmaz meg, amely szerint a véleményt a kinevezés előtt a döntéshozókkal ismertetni kell, továbbá a miniszter véleményétől eltérő döntés indokolását a miniszternek el kell küldeni. A *véleményezési jog* érdemi hatása érdekében került megfogalmazásra ez a szabály, jóllehet – miután jogszabály előírja a szakképzettség követelményét – a miniszteri vélemény általában nem akadályozza a kinevezésnek, azonban volt már példa arra, hogy jogszabálysértő lett volna a kinevezés, és éppen a miniszteri vélemény állta útját.

Az ODR szolgáltatások célszerű és korszerű működése érdekében az 5. § (3) bekezdése előírja, hogy a szolgáltató könyvtár megszüntetését, átszervezését, továbbá alapító okiratának, szervezeti és működési szabályzatának az ODR szolgáltatásait érintő módosítását *előzetesen egyeztetni kell* a minisztériummal. Az önkormányzati könyvtárak esetében fennáll a törvény alapján a minisztérium véleményezési joga, az ODR szolgáltató könyvtárai azonban nem csupán önkormányzati könyvtárak, ez indokolja a kiterjesztő szabályt valamennyi szolgáltató könyvtárra. Az szmsz módosításaival gyakorlatilag lehetetlenné lehet tenni egy szolgáltatást, amelynek működése a minisztérium felelőssége is, ezért az ODR-szolgáltatásokat érintő szmsz-módosítást is előzetesen egyeztetni kell a minisztériummal.

Az ellenőrzés mellett nyomatékos minisztériumi befolyásolást biztosít a 6. §-ban meghatározott, *évente adott támogatás*, amelyet dokumentumok vásárlására, technikai eszközök beszerzésére, az ODR szolgáltatásaival kapcsolatos költségekre, a postaköltségre és az országos lelőhelynyilvántartás költségeire lehet fordítani. Az egyes könyvtárak támogatására a minisztérium által felkért szakmai kuratórium tesz javaslatot.

Az egész ODR és a jogi szabályozás célja a könyvtárhasználó korszerű, gyors, jó kiszolgálása, a vidéken élők esélyeinek növelése annak érdekében, hogy az információban gazdagok és szegények közötti szakadék csökkenjen. A könyvtár jó hely arra, hogy bárki számára hozzáférhetővé tegye a könyvtári rendszer és az internet által nyújtott lehetőségeket, de hogy ez megvalósulhasson, még nagyon sokat kell tenni – a jogszabály megjelenése után –, most már elsősorban a könyvtárakban.

Dr. Kenyéri Katalin

Önszerveződő helyi társadalom – történelmi változások, új formák Olvasókörök*

Az olvasókörök az önszerveződő helyi társadalom nagy múltú, 1945 után beszüntetett, de az utóbbi tíz-tizenöt évben újraszerveződő, és – ahol működnek – a helyi társadalmi életben jelentős szerepet betöltő civil szervezetei. Kialakulásukra, történetükre röviden szeretnék kitérni, majd újjáalakulásukról és országos szervezetükről szólnék.

Az olvasókörök, egyletek történetéről, működésükről megemlítenék két alapművet, mindenekelőtt *Fülöp Géza* A magyar olvasóközönség a felvilágosodás idején és a reformkorban, valamint *Hajdu Géza* Vásárhelyi egyletek és könyvtárak 1827–1944 című munkáit. Ezekből a művekből megismerhetjük az olvasókörök kialakulásának történelmi, társadalmi hátterét és elsősorban Hajdu Géza – a szegedi Somogyi-könyvtár nyugalmazott igazgatója könyvéből a legtöbb olvasókört magáénak tudható Hódmezővásárhely olvasóköreinek bemutatásán keresztül az olvasókörök, egyesületek létrejöttét és tevékenységét is. Mit is takar az olvasókör meghatározás? A magyar nyelv értelmező szótára szerint: kisebb társadalmi egyesület, amelynek célja ismeretterjesztő és szépirodalmi művek olvasása, esetleg megbeszélése. A legújabb meghatározás a Magyar Nagylexikon szerint: könyvek gyűjtésére, olvasására, időszzerű sajtótermékek előfizetésére alakult egylet.

Magyarországon a felvilágosodás korában politikai céllal is szerveződtek olvasókörök az értelmiség körében. A legnevezetesebb, a Budai Olvasókör (alakult 1793-ban) tagjai között neves jakobinusok is voltak. Ugyanabban az időben több olvasókör jött létre a felvidéki városokban is. A reformkorban a parasztság részvételével alakultak újabbak. A szabadságharc után is fontos szerepet töltöttek be a parasztság, kispolgárság, az

ipari munkásság művelődésében, illetve politikai eszmélésében. Működtek olvasókörök az ország szinte minden részén, melyek tevékenysége túlmutatott az ismeretterjesztő és szépirodalmi művek olvasásán, mindig együtt járt politikai, gazdasági, társadalmi törekvésekkel.

Az olvasókörök alakulását Széchenyi István elképzeléséhez vezethetjük vissza, aki a polgári kaszinóban látta a polgári kultúra kiszélesedésének lehetőségét. Ez csak egy bizonyos felsőbb társadalmi réteg számára volt elérhető. De a gondolat nem állt meg a központokban, kihatott a periférikus részekre is. Más lehetőségekkel, de azonos igénnyel – társalogni, művelődni, szórakozni –, egészen a tanyai olvasókörök megalakulásáig.

A tanyai olvasóköröknek más a történetük mint a városiaké, már csak azért is, mert a tanyán kispasztorokból, gazdálkodókból tevődött össze a tagság. Városokban kiskereskedők, kisiparosok, tisztviselők, állami alkalmazottak, postások, vasutasok, tanítók voltak a körök tagjai. A tanyai olvasókörök az 1800-as évek végén – számottevő analfabetizmus jellemző erre a korra – valójában egy-egy személy felolvasására jöttek össze, majd ez az indíttatás az iskolai végzettséggel fokozatosan csökkent, az olvasást viszont könyvtárral, kölcsönzéssel segítették. Erős volt a nemzeti öntudat, a keresztényi, kispolgári elv ápolása, de a napi politikától távol tartották magukat az olvasókörök.

Az olvasókörök, egyletek elnevezései meglehetősen változatos képet mutatnak. Sok olyan elnevezést találunk, mint például egylet, olvasóegylet, olvasóegyesület, népkör, társaskör, olvasó és társalgó népkör, egyesület, kaszinó, önképzőkör, vagy a kör nevében történelmi személy vagy pártállásra való utalás van, mint pl. Kossuth Népkör vagy 48-as Olvasó Egylet stb.

Ezek az egyletek, körök, társaságok az elnevezéstől függetlenül olvasókörönként hasonló céllal tevékenykedtek. Az olvasókörök egy fontos, kötelezően elkészítendő dokumentum, az alapszabály alapján működtek. Ezeket rendszerint az alapító tagok állították össze, nagyrészt minták nyomán. A Központi Statisztikai Hivatal Könyvtár és Dokumentációs Szolgálat állományában van egy 1910-ben beérkezett alapszabály-tervezet ol-

* Elhangzott a helyismereti könyvtárosok X. országos tanácskozásán, Budapesten, 2003. júniusában

vasóköri számára. Az alapszabályok fontosságáról, jelentőségéről részletesen olvashatunk Hajdu Géza fent említett művében. Ez nem pusztán formalitás volt. Az alapszabályokat a helyi hatóság, alispáni vagy főispáni hivatal útján a belügyminiszterhez kellett felterjeszteni jóváhagyásra. Ha a kör célja, tagságának összetétele a hatóság szemében gyanúsnak látszott, a jóváhagyást megtagadták vagy elodázták. Az alapszabályt a jóváhagyás után rendszerint kinyomtatták, ennek köszönhetően viszonylag sok megmaradt a mai napig.

Szenti András, a Csúcsi Olvasókör elnöke a ránk maradt dokumentumok – a padlásokon, korabeli újságokban és a városi levéltárban talált iratok – alapján egy pályázati munkájában leírja a hódmezővásárhelyi VI. olvasókör történetét, amely – egy helyen így fogalmaz – szervezeti felépítésében, tevékenységében megegyezik a többi hasonlóval.

Az 1879-ben alakult olvasókör élete egy kicsit hely- és társadalomtörténet is. Megismerjük a kör szervezeti felépítését, tevékenységét, szellemiségét, céljait, viszonyát az egyházhoz, ismeretterjesztő tevékenységét, kulturális és hagyományőrző szerepét, a VI. olvasókör megsemmisülését, és a dolgozat végén röviden a negyven évnyi kényszerű szünet után megalakult Csúcsi Olvasókör-ről, a hódmezővásárhelyi VI. olvasókör szellemi utódjáról olvashatunk.

Hasonló dolgozatok, tanulmányok számot adnak jó néhány olvasókör múltjáról, jellegéről. A Szegedi Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményeinek különnyomatában *Bezdán Sándor* írásából – A hódmezővásárhelyi első olvasó népkör megalakulása, 1869 – egy rövid történeti áttekintés után az 1869. november 3-án alakult Hódmezővásárhelyi Első Olvasó Népkör alapszabályát ismerhetjük meg, mely a szerző szerint a helyi parasztság, főleg a szegényebb parasztság első önálló szervezete volt.

Az első paragrafus szerint „célja az Olvasó népkörnek egy olyan egyesülési pontot képezni, hogy az egyesület tagjai nemzetiség, vallás és rangkülönbség nélkül, minél gyakrabban összejöhsenek, a kölcsönös eszmecsere és barátságos társalgás, továbbá a hírlapoknak olvasása által szellemi életüket pezsgésben tarthassák, értelmüket, felfogásukat így élesíthessék, s a társadalmi, mind országos ügyekben jártasságot sajátíthassanak el, s a netalán hiányos nevelést így folytonos magánképzés által utánpótolhassák.”

A népkör – leginkább vezetői révén – valamennyi helyi jelentőségű kérdésben hallatta hangját. Mindennapi életéből tudjuk, hogy a *Népszászló* című újságból 1875-ben tizenkét példány járt, a tagok olvasói voltak a helyi újságoknak is. Könyvtárukról nincs adatunk. A hasonló körök későbbi katalógusai szerint általában száz-kétszáz kötetből állt az egyesületek állománya.

Az olvasóköri egyesületek az 1940-es évekre stabilizálódva többnyire önálló épülettel, jelentős számú tagsággal rendelkeztek.

Virág Ferenc A Békés megyei agrárproletáriátus és szegényparasztság köri-egyleti életéről, művelődéséről, 1934–1944 című művében olvashatjuk, hogy a népi egyesületek és körök száma tovább nőtt a két világháború között. 1922-ben 1296, majd 1937-ben 1597 a számuk. Míg Békés megye helységeire átlagosan három szervezet jutott, addig például Zala megyében minden hatodik községben volt egy.

Hogy mennyire fontos volt az önálló épület a körök számára, azt a korabeli dokumentumok híven szemléltetik, mint pl. az adománygyűjtő jegyzék a Belsőszőrháti Földművelők köre épületének újjáépítéséhez. Az 1901-ben alakult körnek 1924-ben adakozásból lett saját épülete, amely az 1940–41-es belvízben összedőlt. 1946-ban (a II. világháború befejezése után egy évvel) gyűjtést indítottak a mellékelt írások szerint. Forint nem lévén, természetbeli adományokkal, ki-ki búzával, tojással, szeggel vagy kétkezi munkával járult hozzá az építkezéshez. Külön építési bizottságot hoztak létre. Az épületet felépítették, de az egyesületek megszüntetésével – akárcsak máshol – elvették az egyesülettől.

Az 1879. február 24-én alakult VI. *Olvasókör nyilvántartó lapja* 3. sz. melléklete szerint az alapító levelet a belügyminiszter 1879. április 30-án láttamozta, nyilvántartásba vette, az 1949. március 4-én kelt I./752-2. B.M. IV/3. számú rendelettel pedig az akkori belügyminiszter az egyesületet feloszlatta. /1217/1949. len./I./752/3. B.M. IV./3. sz. rendelettel helyiségeinek használatát a DEFOSZ-nak (Dolgozó Parasztok és Földmunkások Országos Szövetsége) kiutalta. Dátum: 1949. március 19.

Hajdu Géza, ahol abbahagyta a vásárhelyi egyesületek történetét, ott folytatta nagyszerű munkáját *Az olvasóköri városa, vásárhelyi körök, 1945–2000* című művében. Ebben a könyvben részletesen olvashatunk a megszüntetésekről.

Kádár János belügyminiszter 508000/1948. IV. 3. sz. rendelkezéséről, polgármesteri jelentésekről, kulákokról, akik a DÉFOSZ szervező munkáját úgymond akadályozzák. A vásárhelyi levéltárban található kimutatásokról, az 1949 szeptemberétől feloszlattott egyesületekről, az egyesületek könyvtárainak sorsáról. Idézet a mű 22. oldaláról: „A leltározások során a legnagyobb munkát az olvasóköri könyvtárak átvétele jelentette. A könyvek leltározása és elvitele sokszor megelőzte az egész köri vagyion átvételét-átadását. Így gyakran két leltárt találunk – különböző dátumokkal. Az utóbbit a legtöbb esetben 1950-ben hajtották végre. S ezzel egy időben vették el a körök ingatlanvagyonát, így a székházaikat is. A 4287/1949. (X. 20.) MT rendeletre hivatkozva az épület a város tulajdonába került. Ez pedig az Ingatlankezelő Vállalat révén névleges összegért a DÉFOSZ-nak és más szervezeteknek adta bérbe. Számos ilyen leltár fennmaradt, és ez nemcsak mint a felszámolás dokumentuma értékelendő, hanem egyúttal képet ad a köri könyvtárakról – ha nem is teljeset. (Ez az egyetlen pozitívum ebben a szomorú történetben.) Az általunk feltárt első leltár 1949. február 2-ai keltezésű, és a VIII. Olvasó és Társalgó Népkör Damjanich utcai helyiségében készült. A kört az 502.463/1948 IV./13 BM rendelettel oszlatták fel. A leltár sommásan 257 db könyvet említ. Jellemző a köri könyvtárak korabeli hányatott sorsára, hogy az 1891-es alapítású kör könyvtára 1947-ben még 402 darabból állt.”

Az köztudott, hogy *Nagy Imre* miniszterelnöksége alatt enyhült a diktatúra. Hajdú Géza írja, hogy 1954-ben nyolc vásárhelyi olvasókörnek engedélyezték az 1949-ben betiltott működés folytatását. 1956 után a még megmaradt olvasókörök mint a Hazafias Népfrent körök működtek. Nem akarok kitérni a Hazafias Népfrent szerepére, de egyetértek Hajdú Gézával abban, hogy a Hazafias Népfrent mint az Olvasó népiért mozgalom elindítója lehetőséget és védőernyőt nyújtott egy olyan társaság munkájához, amely az olvasókörök felélesztését tűzte ki célul.

Hosszú szünet után az 1980-as évek végén sorra alakultak újra az olvasókörök. Mondanom sem kell, hogy elsősorban Hódmezővásárhelyen és környékén. Az első 1987. március 20-án alakult meg az üllési tanyavilágban, ez volt a Siposmalmi Baráti Olvasókör, huszonegy taggal. Hódmezővásárhelyen pedig elsőként a Sóshalmi Olvasókör alakult meg újra, 1987. április 15-én.

1990-ben már több cikk is megjelent az alakuló olvasókörökről. A Kisalföld 1990. január 17-ei számában A. J. tollából olvashatjuk a következőket: „A XVIII. század végétől országszerte sorra alakultak olvasókörök, jelezve a néptömegek politikai öntudatra ébredését. 1945 után ezeket az olvasóköröket erőszakkal megszüntették. Napjainkban viszont hasonló kezdeményezésekről hallunk. *Molnár Zoltán* írórt kérdeztük meg az újjáéledő mozgalomról, aki a Népfrent országos elnöksége megbízásából segíti e körök tevékenységét.” (Tehát 1990-ben még a Népfrent égisze alatt.) Itt kell említenem, hogy *Molnár Zoltán* nagyon sokat tett azért, úgymond kovásza volt annak, hogy az olvasókörök újjáéledjenek. A kérdés így szólt hozzá: „Milyen igény hívta életre ma az olvasóköröket?” „Az olvasás, a tanulás, a művelődés az olvasókörök számára ma éppúgy nem végcél, mint a múlt századi elődeik számára. Akkor lesznek a hagyományok hű folytatói, ha arra törekszenek, hogy egész együtt élő közösségek jobban, egészségesebben, boldogabban éljenek, olyan szellemi műhely jöjjön létre, amelyik mint a település közössége a magán- és pártérdekeken felülemelkedő összefogásban találja meg együttes boldogulásának útját, módját” – volt a kérdésre *Molnár Zoltán* válasza.

Az 1868. május 3-án alakult és 1990-ben újjáéledt Mohácsi Magyar Körről *Szűcs László*, az újjáalakult olvasókör vezetőségi tagja a következőket írja: A kör három fontos feladatot látott el. Segítette az összetartást az emberek között. Olyan volt, mint egy könyvtár, ide jártak az emberek olvasni. Nagy szerepe volt az ifjúság nevelésében.

A kör megalakulása sok ember nevéhez fűződött, több mint 100 személy tartozott az alapító tagok közé. Közülük 97 személyről vagy egyesületről úgy emlékeztek meg a köri tagok, hogy a kör zászlójának a rúdján 97 kicsi névvel ellátott szöveget helyeztek el. Az alapítók között voltak svábok és sokácok is, ez is bizonyította a nemzetiségek közötti összetartozást. Megismerhetjük a kör működését 1949-ig, majd az újjászervezését a rendszerváltás után, a kör jelentőségét Mohács életében, a jelenlegi programokat, más szervezetekhez való viszonyát, ami bizonyítja, hogy a kör munkája beépül a mohácsi közéletbe.

Az olvasókörök szövetségbe tömörültek, mely szövetség az Olvasó népiért mozgalom jogutódjaként jött létre 1988-ban, majd 1990-ben bejegyeztette magát a cégbíróságon, és a Fővárosi Bíróság

nyilvántartásba vette mint társadalmi szervezetet. Első elnöke Hajdu Géza volt, majd őt követte *Szente Ferenc*, jelenlegi elnöke pedig 2002-től *Csáki Imre*. A szövetség közös célja így fogalmazódott meg: oly módon kell a nemzet kultúráját felvirágoztatni, hogy mindenki mindenhol saját szűkebb pátriája értékeit kutassa fel, s ezeken a helyeken szellemi közösségek kialakulásának ösztönzője legyen. Ezzel vissza is veszi a felelősséget az „államosított népműveléstől”, bizonyítva, hogy a helyi egyletek – és közösségek is – életképesek.

1987-től kezdődően tehát, immáron 15 éve, az olvasóköri mozgalom újjáéledt, egymás után alakultak az olvasókörök. Azóta bebizonyosodott, hogy a tagság művelődésén túlmenően az olvasókörök a területek vonzásában a helyi demokrácia és a társas élet alapvető intézményévé váltak.

Fontos szerepet kaptak a helyi adottságokat figyelembe véve a régi hagyományok ápolásában, helytörténeti kiadványok megjelentetésében, a közösségi élet megszervezésében, a lakossági közművelődés, tájékoztatás elősegítésében, olvasási kultúránk fejlesztésében, a területi kulturális hiányok megszüntetésében, csökkentésében. Az olvasókörök lényegében a helyi társas élet központjaivá váltak.

Dr. Nemes Erzsébet

„Mese, mese, mátká...”

A dunaújvárosi József Attila Könyvtár huszonöt éve, 1974. november 4-én nyitotta meg kapuit az érdeklődők előtt. Tágas, barátságos, 212 m² alapterületű, 25 ezer kötetes gyermekkönyvtárát generációk látogatták.

A gyermekrészleg dolgozói különböző témájú foglalkozásaikkal (rendhagyó könyvtári órák, vetélkedők, rejtvények, versenyek) színesítik, segítik a 6–14 éves korosztály olvasóvá válását.

A gyermekkönyvtárban hagyományosan minden év decemberében megrendezett mesemondóverseny szervezésének, lebonyolításának részletes leírásával szeretnénk példát mutatni és kedvet teremteni a mesélés öröméhez.

Mesemondóverseny Dunaújvárosban

Mesét mondani, hallgatni gyönyörködtető, ünnepi élmény. Nyelvi lelemény szép magyar beszéddel komponálva.

„A mese lényegében saját kalandja annak, aki átéli: aki költötte, aki elmondja, aki hallgatja.”

(Horváth Gabriella)

A gyermek érzelmeire hat a mese, lélekformáló ereje van. Miközben beleéli magát, gazdagítja lelkivilágát, ismereteit. A mesemondóverseny olvasásra készíti a felkészülés során a kis mesemondókat. A megcsappant olvasótábor és az olvasás gyönyörűségéhez vezető út ösztönzött bennünket a verseny megrendezésére 1991-ben. Ezzel hagyományt teremtve már tizenegyedik alkalommal rendeztük meg 2002-ben az általános iskolás tanulók részére, mindannyiunk örömére.

Előkészítő munkák

A versenyt alapos és hosszú előkészítő munka előzte meg. A város általános iskoláit felkerestük, hogy tájékoztassunk mindenkit, és egyben kedvet is csináljunk a versenyen való részvételhez. Szóban, később írásban is ismertettük a nevezés feltételeit.

Nagyon jóleső érzés volt az iskolák visszajelzése a lázas készülődésről. A körlevél, amelyet a város tíz általános iskolája megkapott, tartalmazta a versenykiírás szabályait. Többek között: minden iskolából két-két diák (alsó tagozatos és felső tagozatos) nevezhetett. Itt kértük a pedagógusok körültekintő, segítő munkáját az előválogatás lebonyolításában. Meghatároztuk az előadható, vá-

Tisztelt Igazgató úr!

A József Attila Könyvtár Gyermekkönyvtára hagyományosan módon megrendezi a városi mesemondó versenyt.

házi ver után a városi versenyre iskolánként mindkét és fe tagozatból) 2-2 tanuló nevezhet.

A válmányi úti mfi névzete, sáma (vagy máma részlete).
Az előadás időtartama: min. 3., max. 5 perc.

Mindkét korosztályban az első három helyezettet és felkészítő tanári tudják jutalmazni. (Valamennyi mesemondóknak apró figyelemmeljeskedve dünk.)

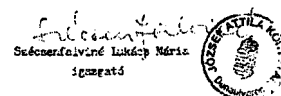
y a József Attila Könyvtár Gyermekkönyvtárban (a
1999. december 10-án (pénteken).

verseny kezdetének időpontja:

alsó tagozatosoknak do. 10 óra
felső tagozatosoknak du. 16l 3 óra

nevezési és szíveskedjen: továbbítani a felkés-
1999. decem- 10. viznakülden a Gyermekkönyvtárba!

örjük, hogy a nevezettek a versenyre hozzák magukkal a választott mesé-
egy annak fényképezését!

lasztható meséket (meserészlet, népmesék) és azok időtartamát (2–5 perc). A verseny napjáig, amelyre a gyermekkönyvhéten került sor, három hónap állt rendelkezésre az előkészületi munkákhoz.

Folyamatosan tartottuk a kapcsolatot a gyerekekkel, segítettük választásukat. Könyvkiállításokat rendeztünk egy-egy népmese gyűjtő munkáiból, ma élő írók meséiből, ezzel is kedvet csinálva, kicsit irányítva is a gyerekeket a meseválasztásban.

*...ebből örökségünk a magyar népmese.
A magyar lélek szélét meg benne!
(Wasa Albert)*

Mesegyűtemények

1. Berze Nagy János: Kis Vitéz Pajtás, Bp.: MTI, 1990
 2. Kriza János: Székely népmesék, Bp.: Mercius Kiadó, 1996
 3. Hajnaicsillag: Tündérmesék, Bp.: Unikomis, 1999
 4. Erdélyi magyar népmesék. A tizenkét királykisasszony, Bp.: Unikomis, 1997.
 5. Benedek Elek: Székelyföldi mondák és mesék, Bp.: Magyar Könyvklub, 1999.
 6. Benedek Elek Világszép Nedszál kisasszony, Bp.: Panedlo Kiadó, 2000.
 7. Benedek Elek: Táltos Jankó és más mesék, Bp.: Holló és társa, 2000
 8. A medvefiú - Finnugor népek meséi, Bp.: Európa Kiadó, 1984.
 9. Benedek Elek olvasókönyv, Kaposvár: Holló, 1997
 10. A háromgolyós tündére: A legszöbb magyar népmesék, Bp.: Móra, 1983
 11. Arany László: Fehérlófia, Bp.: Móra, 1999.
 12. Ilyés Gyula: Hetvenhét magyar népmese, Bp.: Móra, 1997
 13. Tölgyfa vitéz, Bp.: Móra, 1989
 14. A szélordóg, Bp.: Móra, 1991.
 15. Madárasszony, Bp.: Móra, 1986.
 16. Boldizsár Ildikó: A három királylány, Bp.: Palatinus, 1999.
- Idegen népek meséi*
17. Grimm, Jacob: Az aranymadár és más mesék, Bp.: Sziget: Magyar Könyvklub, 1998
 18. Aranycipellő: Ukrán népmesék, Bp.: Osiris, 1999
 19. Tollaskigó fia: Dél- és közép-amerikai népek meséi, Bp.: Móra, 1986.
 20. A titokmondófa: angolai és mozambiki népmesék, Bp.: Móra, 1985.
 21. A három amulett: ázsiai népmesék, Bp.: Móra, 1964.

II. Tárió

** Menedj, fogd a kezem,
ülj az égyem szélére: mesé!
Ha lerúgom a paplant,
lakerj be, simogasd meg az arcom:
és ha elalszom, akkor se hagyd el*

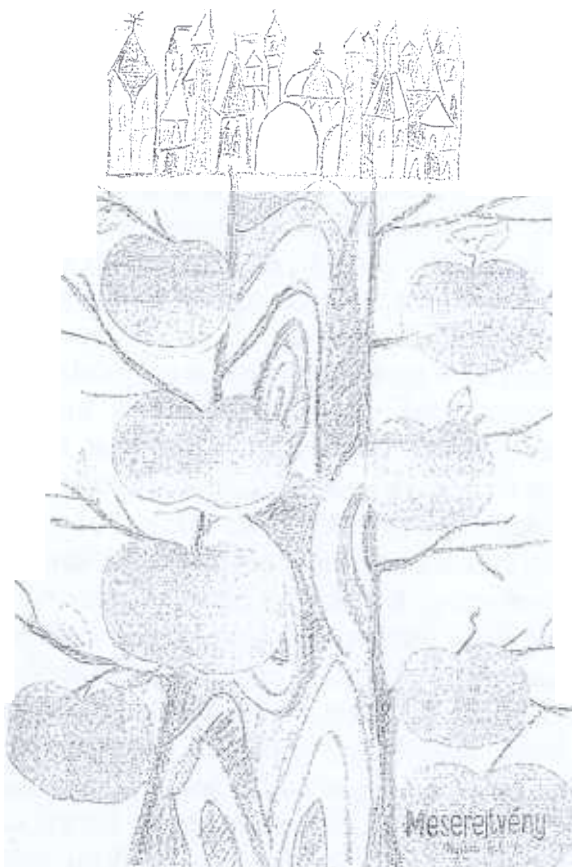
(Agai Ágnes)

1. Heltai Gáspár: Medarakról és vadakról: Régi magyar mesék, Bp.: Móra, 1985.
2. Sebők Zsigmond: Mackó úr szárazon és vízen, Bp.: M. Ház, 1999.
3. Lószőr vitéz: Száz év meséi, 1840 - 1940, Bp.: Móra, 1990.
4. Bodó Béla: Brumi az iskolában, Bp.: Holnap, 2001.
5. Mórncsi Zsigmond: Nehéz kétgarasos, Bp.: Unikomis, 1996.
6. Tarnási Áron: Hűséges Mártonka, Pécs: Alexandra, 2000
7. Nemes Nagy Ágnes: Felicján vagy a tölgyfák tánca (Nemzetközi képeskönyv), Bp. Móra, 1987.
8. Fésűs Éva: Ezüst hegedű, Bp.: Szent István Társulat, 1997.
9. Bálint Ágnes: Mazsola, Bp.: Holnap, 2000
10. Kányád: Sándor: Meddig ér a rigófüty, Bp. Cartáphilus, 2001.
11. Lázár Ervin: Hétfejű tündér, Bp.: Osiris, 1999.
12. Csukás István: Pom Pom meséi, Bp.: Gesta, cop. 1999.
13. Boldizsár Ildikó: Fekete Világkerülő Ember meséi. Érd.: Elektra Kiadóház, 1997

Kíváncsian vártuk, hogy a kiküldött nevezési lapokra milyen mesék kerülnek fel. Próbáltuk segíteni, irányítani a gyerekeket, hogy megtalálják a személyiségükhöz legjobban illő mesét.

Meserejtvény

A mese mindenkit vár! Innen ered az ötlet: készítettünk egy „mesevárat”. Hatalmas fa egy sárga kartonlapon, melyen a hét aranyalma titkot rejt. Ha felnyitja őket és választ ad a mese kérdéseire, bejuthat a várba. Ha a helyes válaszokat bedobja a fa tetején lévő kastély kapuján, kiállta mind a hét próbát, győztesként kerül ki. Aki legyőzte az akadályokat, kétszeresen is nyert: gazdagodott egy-egy szép történettel, és ráadásul választ talált a titkokra. A helyes válaszokat adó próbázók könyvjutalomban részesültek.

A hét próba egyike Lázár Ervin Szegény Dzsoni és Árnika című meseregényéhez kapcsolódott: Dzsoni kacsájával a rablók fogságába esett. Hogyan szabadult ki a vasketrecből? A népmesei kérdések között pl. a Hetvenhét magyar népmese című kötetben kellett mesehősök után kutatni.

A népmesék megismertetése és megszerettetése a gyerekekkel nagyon fontos, hisz a népmesék a magyarság meghatározó szellemi kincsei közé

tartoznak. Azt az üzenetet közvetítik, hogy a természet nem alattvalónk, hanem segítőtársunk. Csak az győzhet, aki igaz ügyet szolgál.

A gyerekek élvezettel fejtették a rejtvényt, s amellet, hogy szórakoztak, akaratlanul hatott rájuk a mese varázsa, ami az erkölcsös viselkedés előnyeit sugallta számukra.

Bevezetés a mesemondás rejtelseibe egy művész által

„Az igazi mesemondó fantáziájában megelevenedik minden, amit gyerekkorában átélt, káprázatos világba víve a hallgatót.”

(Benedek Elek)

Hogy még sikeresebb legyen a gyerekek szereplése a versenyen, az előkészítés során vendégül láttunk mesemondókat, a meséket gyűjtő, író előadóművészeket (pl. Kóka Rozáliát, Fábrián Évát, Boldizsár Ildikót), legutóbb Kruppánné Szűcs Mara gödöllői mesemondót. Ők a mesélést „élőben” varázsolták a gyerekek elé. Nemcsak magukkal ragadták a hallgatóság figyelmét mesemondásukkal, hanem hasznos tanácsokat is adtak a jövő mesemondóinak. Kiemelték a szép magyar beszéd fontosságát, és azt, hogy az előadó képes legyen magával ragadni a közönséget élményt nyújtó mesélésével.

Minél több mesét ismerünk, annál gazdagabbnak mondhatjuk magunkat. A mesék irodalmi értékek, műalkotások, művészi formában közvetítik az emberiség kultúrkincsét. Alapvető mintául szolgálnak a gyerekkori álmodozáshoz. A szó értékét, értelmét ismerni gyönyörűség, tanítani kell.

A művészek életükről is meséltek, elmondták kötődésüket, torokszorító élményeiket a kis falvakban magukra maradt emberek belső történéseiről. Aki nem ismeri hazája népi kultúráját, árnyalatait, félemler csupán. Az anyanyelv íze, szépsége adomány, hozzánk tartozik, mint csesemőhöz a tej. Az előadók vidám hangulatot teremtettek. A közvetlenség, a mókázni tudás remek példáit hallhattuk állatmesék, Mátyás-legendák tolmácsolásával. Megtanították nekünk, hogy mi kell a jó mesemondáshoz: fontos, hogy alkalom teremtsé, legyen hely és idő a bensőséges egymásra találáshoz.

Nincs két egyforma hangulat, két azonos mese és két ugyanolyan kis mesemondó. Mindenki mást érez fontosnak az adott mesében, máshogyan dolgozza fel, hiszen más személyiség. Mi

az alkalmat megteremtjük, az időt és a helyet biztosítjuk, a többi a mesélő személyes varázsán múlik. Legfőbb izgulhatunk, hogy sikerül-e a csoda.

„Van nekem egy csodalámpám, gyerekek, melynek tündéri fényességét árasztó világa mellett országot világot bejárok, s így szedegetem össze a világ legszebb meséit.” (Benedek Elek)

Mesevarázs

„Minden népmese a csillagokban van megírva, csak tudni kell olvasni belőlük.”
(A negyedik mesekonferencia mottója)

December első hetét, a gyermekkönyvhetet, a mesemondóverseny napját minden évben nagy izgalommal várják a gyerekek és a gyermekkönyvtárosok egyaránt.

A beérkezett nevezési lapok alapján tudunk tájékozódni arról, hogy hány alsós és felsős diák gyönyörködteti majd a hallgatókat mesélésével. A pedagógusok munkájának köszönhetően az iskolákban megrendezett házi versenyekről az osztálytársak, iskolatársak szavazatai alapján kikerülő mesélők képviselik iskolájukat. Mivel a városban tíz általános iskola van, minden iskolából két-két mesemondót tudunk fogadni korcsoportonként. Általában kb. negyvenöt-ötven gyermek jelentkezése érkezik be a könyvtárba. Több év tapasztalata, hogy a felső tagozatosok száma magasabb, hiszen az általános iskolásokhoz csatlakoznak a nyolcosztályos gimnázium tanulói is.

NEVEZÉSI LAP

Tanuló neve : MOLNÁR ANDREA 6. oszt.
Lakcíme : MEZŐFALVA MÁTYÁS K. U. G.
Iskola (osztály is) : BARÁTSÁG ÁLT. ISK. 6. oszt.
Felkészítő tanár neve : NAGY KLÁRA
Mese címe : AZ ARANYKÖNYVEK
(A könyv szerzője, címe, amiben a mese megtalálható)
Szabó Kingaannel együtt: A Csapatok

NEVEZÉSI LAP

Tanuló neve : Zsifkov Anita
Lakcíme : 1200 Dunaújváros, Kiválóak utca 11/B
Iskola (osztály is) : Mécs György Emlékező Ált. Iskola
Felkészítő tanár neve : Nagy Éva
Mese címe : Habakul
(A könyv szerzője, címe, amiben a mese megtalálható)
Benedek Elek: A töltes leánya

NEVEZÉSI LAP

Tanuló neve : Mészáros Juditta
Lakcíme : Budapest, Benczúr Ált. Isk. 4. G.
Felkészítő tanár neve : Papné Kovács Juditta
Előadásra szánt mű címe : A Madárkirály

A jelentkezési határidő a rendezvény előtt egy héttel jár le (most, a tizenegyedik alkalommal is közel ötven kisdíák mesélt mindannyiunk öröme-re). Így a verseny előtt már van lehetőségünk felmérni, hogy milyen meséket adnak elő. Ez segíti alaposabb felkészülésünket, tudunk tájékozódni a népmese gyűjtőkről, meseírókról, mukásságukról.

A versenyzőket a felkészítő tanárokon kívül egyre több osztálytárs, szülő, nagyszülő kíséri el, így elmondhatjuk, hogy az évek során nőtt az érdeklődés a verseny iránt.

A gyerekek ünneplőbe öltöztetik a lelküket is erre az eseményre. Honnan tudják, hogy hányadikként kerülnek sorra? Elővesszük a gyermekkönyvtár „bűvös tarisznyáját”, és a kis előadók meseszámot húznak. Ez határozza meg a mesemondás sorrendjét. A nevezési lapok alapján a mesemondók névsoráról öt példányban készítünk listát, a kihúzott meseszámokat erre a listára írjuk a megfelelő név elé. Egy-egy példányt a zsűrinek adunk, egyet a műsorvezetőnek (az ő feladata a gyerekek feszültségének oldása a meséhez kapcsolódó előszóval, bevezetővel), egyet a „súgónak”.

Nem is gondolnánk, ez utóbbinak mekkora szerepe van! Előfordul, hogy nincs kísérőtanár, nem hozza magával a szöveget a gyermek sem, így ha elakad, kudarcba fulladhat az előadás.

A művészpálmánták előadását háromtagú, hozzáértő zsűri figyeli, élvezi velünk együtt. Az értékelés mind a két korcsoportnál azonos szempontok alapján történik:

előadásmód: mennyire tudja magáévá tenni a mesét, magával tudja-e ragadni a közönséget,

szövegtudás: népmeséknél nem szigorú követelmény, de a műmesénél, meseregény részleténél döntő szempont,

szép kiejtés: az anyanyelv ápolása érdekében fontos, kell rá figyelni,

meseválasztás: sikerült-e a saját személyiséghez illő mesét találni, ha igen, az már fél győzelem.

Minden szempontot 1–5 ponttal értékel a zsűri, a pontszámok összesítése mutatja meg az elért helyezést. Az értékelésnél a zsűri elnöke külön-külön megdicsér minden egyes szereplőt, de jószándékú bírálatát is szívesen fogadják a diákok.

A kategóriák négy-négy legjobbika az idén is értékes könyvjutalomban részesült és elnyerte az Aranyalma Díjat: az emléklapon kívül egy „igazi” aranyalmát vihetett haza. A legszebb jutalom mégis az volt, hogy rendezvényünkről a városi

A meseválasztás kiértékelése

számok tükrében

Korcsoport	Népmese	Műmese
8-10 éves	20%	80%
11-14 éves	50%	50%

Mesetípusok

Korcsoport	Tündérmese	Állatmese	Novella-mese valóságos
8-10 éves	25%	45%	30%
11-14 éves	30%	25%	45%

televízió hírt adott, sőt az Aranyalma Díj nyerteivel felvétel készült: néhány héten át ők mondták az esti mesét a város lakóinak.

Senki sem ment haza üres kézzel, minden mesemondó apró ajándékot kapott.

Mivel a résztvevők létszáma ezt megkívánta, délelőtt (alsó tagozatosok) és délután is (felső tagozatosok) szünetet tartottunk a tizenharmadik mesélő után, szendviccsel és üdítővel kínáltuk a versenyzőket. Ennek a megvalósításában nagy segítségünkre voltak a város vállalkozói. Az előkészítés során vettük fel velük a kapcsolatot.

Mesetípusok

Egy meséből sem hiányozhatnak az állatok. A legendás, szerencsét hozó táltosparipán kívül olyan állatok is felbukkannak a történetekben, amelyek a „jótett helyébe jót várj” szövetségére tanítják a mesehősöket.

Minden alkalommal derültünk a vidám hangulatú, tréfás állatmeséken. A gyerekek szívesen mesélnek az emberi tulajdonságokkal felruházott állatokról.

A nyolc-tíz éves korosztály lassan közeledik a valós világ felé a meséken keresztül. Ezért is választanak többen elgondolkodtató, egyben tanulságos állattörténetet (pl. Az orosz lán és az egér, A csökönyös kiselefánt, A három kismalac stb.).

A tündérmesék is a kedvencek közé sorolhatók (a Világszép Nádszál kisasszony, A békakirály). Főleg Benedek Elek és a Grimm testvérek gyűjtéseiből hallhattunk meséket. Páskándi Géza, Mészöly Miklós munkáiból is gyakran készülnek a gyerekek.

Lázár Ervin különleges humorú és szóhasználatú meséi szintén közel állnak a kicsikhez. Me-

Molnár Ferenc:
A Pál utcai fiúk

"Két csapat a Pál utcaiak és a vörösingesek harcolnak a grundéri, mely a szabadságot jelentette számukra. Harcukban nagyon tetszett, hogy igazságosak, önfeláldozók."

Kovács Dávid 4.c
Arany János Általános Iskola

sevilágának gyakori teremtmőtársa a gyerek: „a meseírás titka, oda kell figyelni a gyerekekre.” (Tarbay Ede) Meséiben visszatérő gondolat, hogy a szeretet csodát tesz. Azt vallja, hogy mindenkinek van valamihez tehetsége a Földön, és ha eszerint dolgozik, megtalálja a boldogságát. Nem egyedül vagyunk a Földön, hanem mindnyájan együtt vagyunk.

Igazat adhatunk Tarbay Edének, aki azt mondta, hogy a Lázár Ervin teremtette szeretetmitosz hidat tud verni gyerek és felnőtt, ember és ember között.

A felsősök a mesén túljutva újrakezdek a mesét, csak más szemlélettel, máshogy közeledve. Ez meseválasztásukon is érezhető. Romantikába, fantasztikumba szárnyal a képzeletük, erősödik bennük a megismerés vágya, elgondolkodnak a körülöttük lévő világról. Érzékenyen reagálnak a külső történésekre. Közel állnak hozzájuk a lírai

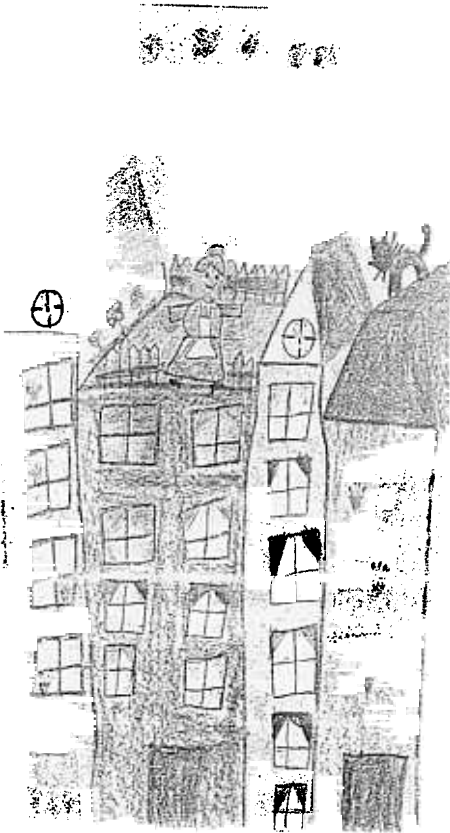
hangvételű mesék, például Macourek Kréta című meséje.

Egyik alkalommal Pilinszky János Aranyadár című meséje feledhetetlen élményt nyújtott a jelenlévők számára. Az előadás különlegessége volt, hogy párban mondták el: egy fiú és egy lány. Mélyen hatásuk alá vonták a közönséget csodálatos szereplésükkel.

Oscar Wilde A Boldog Herceg című meséje is megérintette a mesélőt és a hallgatót egyaránt.

A népmese is igen kedvelt a tizenéves gyerekek körében, főleg a tréfás mesék arattak sikert (pl. Fityók, Mese a bolondról stb.). Ebben a mesefajtában sem marad el a jutalom és a büntetés, a csoda is színezi világát.

Próbáljuk színesíteni az évenként megrendezésre kerülő versenyt azzal is, hogy idegen népek (francia, indián, indiai, kínai) meséit is ajánljuk a választható mesék között. Más országok meséit

Nemes Nagy Ágnes:
Bors néni kertje

"Bors néni mindig vidám, szép a kertje, mert sokat öntöz a virágait. Szereimék olyan házában lakni, mint Bors néni."

Szöllősi Eszter 2.a
Petőfi Sándor Általános Iskola

mondva, hallgatva megismerhetik a gyerekek távoli tájak kultúráját, világát.

„A meséket egyszerűen... szeretni kell, hinni abban a közös szándékban, amely megálmodta és megalkotta őket, hogy bízzunk a jóság, a szeretet és az igazságosság türelmes erejében.” (Farkas Olivér)

Élni kell ezzel a lehetőséggel, minél több mesekinccsel megismertetni a gyerekeket. Meg kell szeretetni velük ezt a varázslatos világot, amely az élet értelmét sugallja a gyermekeknek és sejteti, hogy nem szabad megfutamodniuk a veszélyek elől. Ki kell állniuk a próbát, és a nehéz úton a „jóakarátú hatalmak” majd melléjük állnak. A mese kimondja a gyerek igényét a szeretetre és biztonságra, erre megoldást is nyújt.

A mesék mást és mást jelentenek különböző élet-

korban, és más-más buktatókon nyújtanak segítséget. Sok mindenre adnak választ: milyen a világ, hogyan találom meg az igazi éneket, van-e remény számomra, ha rosszat tettem.

A gyerekek a meséből megtanulhatják, hogy a kezdetben ellenszenves figurából segítőkész barát lehet. Felidézhetik, hogy sok történetben a hős azért boldogult, mert volt bátorsága megbarátkozni a látszólag kellemetlen szereplővel – ilyen csoda velük is megtörténhet az életben.

A mesemondóversennyel talán sikerült a mese világát még közelebb hozni a gyerekekhez, új meseolvasókat, -hallgatókat megnyerni.

Törökne Antal Mária
gyermekkönyvtáros

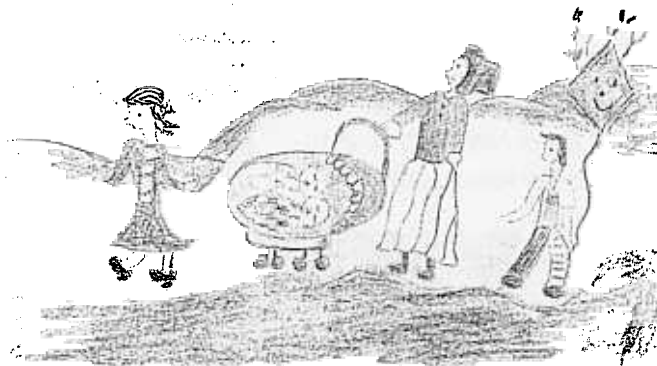
Forrásjegyzék:

Bettelheim, Bruno: A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek. Bp.: Gondolat, 1988.

Dömötör Sándor: Kedvet viragoztató magyar népmesék. Bp.: Ballada, 1966.

Petrolay Margit: Könyv a meséről. Bp.: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1966.

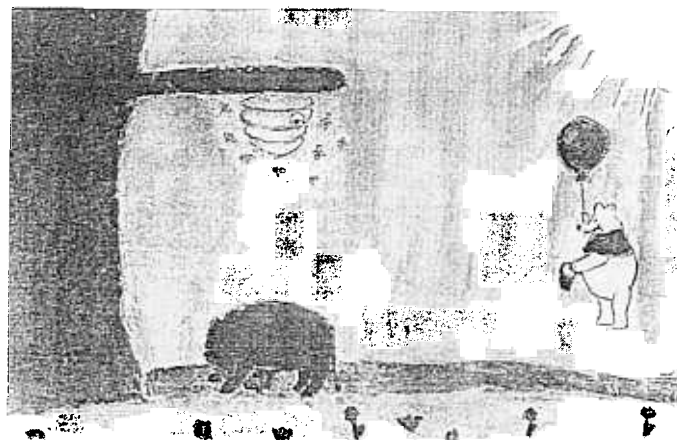
Tarbay Ede: Gyermekirodalomra vezérlő kalauz. Bp.: Szent István Társulat, Apostoli Szentzsák Kiadó, 1999.

P. L. Travers:
A csodálatos Mary

"Ez a könyv Maryról, a dadáról és a Banks család gyerekeiről szól. Hozzójuk meggyadának Mary, aki egy nagyon különös, rejtélyes személy, de azt nem árulom el, hogy miért. Együtt sok kalandban vesznek részt, nagyon fogják élvezni, ha kezeitekbe veszitek ezt a könyvet."

Komóczy Fruzsna 4.a
Móricz Zsigmond Ének-zenei Általános Iskola

A. A. Milne:
Micimackó

"Az erdőben mindig történik valami vidám dolog Micimackóval és kedves barátjaival. A történetekből azt is megtudhatod, hogyan segíthetsz barátaidnak."

Horváth Éva 4.a
Móricz Zsigmond Ének-zenei Általános Iskola

Sárospatak nyolcadszor

Valóban, a sárospataki Zrínyi Ilona Városi Könyvtár és az MKE Zempléni Könyvtárosok Szervezete nyolcadik alkalommal rendezte meg 2003. szeptember 9–11-én a határon túli magyar könyvtárosok nemzetközi tanácskozását. A könyvtár igazgatójának, a kedves, ötletes, dinamikus, szeretetreméltó *Halász Magdolnának* volt bátorsága, hogy még 1996-ban kezdeményezze az *ismerkedést, barátkozást* és nem utolsósorban a *szakmai tapasztalatcserét* nem csak a közvetlen határ melletti szlovákiai, kárpátaljai könyvtárosokkal, hanem a távolabbi szlovéniai, vajdasági, erdélyi kollégákkal is.

Az ötlettől a megvalósításig sok munkára és odafigyelésre volt és van szükség minden alkalommal. Az elsődleges szempont a jó, *változatos program* kialakítása. Szakmai előadások, beszámolók, könyvbemutatók mellett hangverseny, könyvtár- és múzeumlátogatás, városnézés, kirándulás teszi felejthetetlenné e tanácskozásokat.

Külön-külön minden találkozó egyszeri és megismételhetetlen.

Az idén a város polgármesterének helyettese, *Bárándi István* köszöntötte a tanácskozást. Szavaiból kiderült, a város vezetői figyelemmel kísérik és értékelik a könyvtár tevékenységét (szerintem ez nem mindenhol ilyen természetes). Az ismerkedés, a barátság valódi szimbólumainak tekinthetjük azokat a köszöntőket, amelyeket a kassai könyvtár igazgatónője, PhD *Klara Kernerová* és a Maros Megyei Könyvtár igazgatója, *Dimitrie Poptămaş* mondott.

A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma mellett, hogy pályázat útján elnyerhető anyagiakkal támogatja a tanácskozás lebonyolítását, jeles munkatársaival is rendszeresen képviselteti magát. Az idén *Kálóczy Katalin* főtanácsos ismertette a minisz-

térium könyvtárfejlesztési programját a határon túli közgyűjtemények számára. Különös figyelemmel támogatják a képzést és a továbbképzést, biztosítják a szaksajtó terjesztését és eljuttatását ezekre a területekre, kezdeményezték a báziskönyvtárak kiépítését, pl. Erdélyben Sepsiszentgyörgyön, Kolozsváron; a Vajdaságban a Kapocs Könyvtári Csoportot támogatják, Horvátországban Eszék, Muravidéken Lendva, Szlovákiában Somorja, Kárpátalján Beregszász könyvtárait segítik kiemelten is. A támogatások eredményei között említésre méltó a már az ötödik évfolyamába lépett zentai Vajdasági Könyvtári Hírlevél című, színvonalas szaklap kiadása, vagy *dr. Deé Nagy Anikó* könyve a marosvásárhelyi Teleki Könyvtárban található ex librisekről.

Míg a honi könyvtárak anyagi és szakmai elvárásai az NKÖM-mel szemben teljesen jogosak és megalapozottak, addig a határokon kívüli könyvtárak támogatása áldozattal jár, s akár milyen mértékű legyen is, nagyon-nagyon hasznos, köszönet jár érte.

A szakmai konferenciák, értekezletek, továbbképzések mindenképpen erősítik a nyelvi kötődéseket, a magyarságtudatot, és kitágítják a szakmai látóhatárt, a pályázati lehetőségek által pedig jelentős szakmunkák készülhetnek, amelyek feltárják, számba veszik a határon túli szellemi értékeinket. Lehetővé válik, hogy a dolgozni tudó és

akaró határon túli könyvtárosok is hasznos munkákat végezzenek el.

Szerencsésnek tartom azt a megoldást, hogy a zempléni könyvtárak, könyvtárosok mellett sor kerül az ország más könyvtárainak, jeles könyvtárosainak bemutatkozására is. A kecskeméti Katona József Könyvtár igazgatója, *Ramháb Mária* lehangolódóan dinamikus, jól dokumentált, új gondolatokkal, meglátásokkal, tervekkel teli előadásban mutatta be az európai uniós csatlakozás szakmai kihívásait. Kiemelte a magyar könyvtárügy értékeit, azt, hogy a rendszer törvényi szinten szabályozott, a könyvtárak hálózatba szervezettek, alapvetően gépesítettek, szakképzett

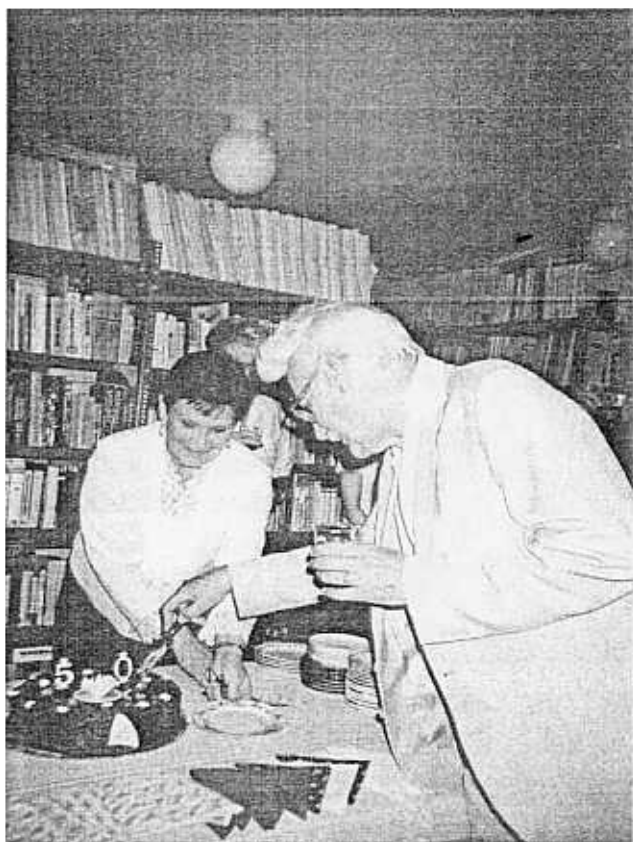
könyvtáros gárdával működnek és kapcsolatteremtő szakmai szervezetek vannak. Bővíteni, fejleszteni kell a könyvtári szolgáltatásokat, az infrastruktúrát, biztosítani a minőségi szakképesítést és a szaktudást. A szakmai kapcsolatok kiépítése lehetséges és szükséges feltétele az esetleges közös projektekbe való bekapcsolódásnak.

Az újvidéki Szerb Matica Könyvtárában fellelhető könyvtári kincseket *Heinermann Péter* főkönyvtáros, míg a szabadkai Városi Könyvtár XVII. századi magyar vonatkozású értékeit *Kunkin Zsuzsanna* könyvtárigazgató szemléltette és mutatta be.

A szerencsi és a sárospataki városi könyvtár az idén ünnepelte ötvenedik születésnapját. Ebből az alkalomból *dr. Gerő Gyula* ny. főszerkesztő a saját tapasztalatai és az összegyűjtött dokumentumok tükrében mutatta be az elmúlt ötven év magyar könyvtár-

történetét és benne a szerencsi és a sárospataki városi könyvtárét. A kultúrtörténeti múltat idézte a szerencsi könyvtár ny. igazgatója, *Várhelyi Gyula* is. Az idén további öt évre újraválasztott Halász Magdolna a Zrínyi Ilona Városi Könyvtár jelenét, sokoldalú tevékenységét, jövőbeni terveit ismertette.

A tanácskozáson több, különböző műfajú könyv bemutatására is sor került. *Dr. Csáky S. Piroska* ismertette a Vajdasági Magyar Tudományos Társaság égisze alatt megjelent, *A nemzet könyvtárának szerepe művelődési életünkben* című tanulmánykötet, amely a hasonló címen rendezett tanácskozás anyagát tartalmazza. A rendezvény

tisztelgés volt az Országos Széchényi Könyvtár alapításának kétszázadik évfordulója előtt. Az OSZK történetére, működésére, terveire vonatkozó tanulmányok mellett a bánsági magyar és szerb, sőt a marosvásárhelyi kulturális és szellemi életbe is betekintést nyerhetünk e kötet révén.

Muraszombaton élő, tevékeny könyvtáros kollégánk, *Papp József Híres személyiségek, neves emberek a Muravidéken* cím alatt gyűjtötte egybe, állította össze és a mai kor szellemének megfelelően internetre vitte az irodalmi és életrajzi lexikont. A gyűjtő és feldolgozó munka folyamatos, eddig sikerült elérhetővé tennie kronológiai sorrendben negyven személy életrajzi adatait, fotóját, műveit, a róluk szóló irodalmat, kiegészítve a művek látványos borítóival, valamint a szerzőknek a Magyar Elektronikus Könyvtárból átvett könyveivel. A szépírók, a képzőművészek, a tudomány jeles művelői egyaránt bekerülnek e valós és virtuális irodalmi és életrajzi lexikonba. Remek kezdeményezés, példaértékű munka.

Dr. Gyuris György, a szegedi könyvtár nyugalmazott igazgatója igen tárgyilagos ismertető bírálattal mutatta be jelen sorok írójának *Maros megye a könyvekben, 1990–1999* című helyismereti bibliográfiáját. Jobbító szándékú kritikai észrevételei megfontolandók, a következő retrospektív helyismereti bibliográfia összeállításakor figye-

lembe vesszük a javaslatait. Ez úton is köszönet elismerő szavaiért: „óriási információs anyagot sikerült föltárni, s ezáltal hallatlanul tartalmassá, gazdaggá tenni a végeredményben mégiscsak egy évtizednyi kiadványtermést.” E bibliográfia kapcsán vetődik fel az a javaslat, hogy a két- vagy többnyelvű területeken készített bibliográfiák szerkesztésével összefüggő gondok, módszertani kérdések tisztázása megérdemelné egy szakmai eszmecserét.

Aki már ismerte, örülhetett, aki most találkozott vele először, boldog lehetett, hogy megismerhette a Kárpátalján élő könyvtáros-gyermekíró *Weinrauch Katalint* és alkotásait. *Dr. Komáromy Sándor* irodalomtörténész, sárospataki főiskolai tanár értő, meleg szavakkal ismertette életútját, megjelent történeteit, meséit és verseit, és hosszú alkotó éveket kívánt még neki, hisz csak nyolc éve kezdett írni mindenki, de főleg a gyermekek örömeire.

A beregszászi *P. Punykó Mária* főszerkesztő mutatta be *IRKA* című, a Kárpátaljai Magyar Pedagógusok Szövetsége kiadásában megjelent szépirodalmi gyermeklapját. 1994-től jelenik meg ötezer példányban a „mindenes” lap. Ma már harminchat oldalon szól az óvodástól a kiskamaszkorig minden gyermekhez, a családhoz, a nagyszülőkhöz. A tisztas szegénység nyomait viselő lap rovatai vonzóak, tartalma „hagyományos”, tevékenysége sokoldalú: van *IRKA* klub, *IRKA* tábor, *IRKA* karácsony stb. A bájos és irigylésre méltóan lelkes főszerkesztő szintén hozzászólt a tisztas szegénységhez, vidám arccal intett búcsút nekünk, amikor egyedül hagytuk a határhoz vivő országúton.

A szakmai megbeszélések mellett jutott idő városnéző sétára a „virágok városában”, láthattuk a Rákóczi-várat, a Vízkaput, a Vártemplomot, az iskolamúzeumot és természetesen a híres Nagykönyvtárat, megcsodálhattuk a szép szobrokat, a Makovecz Imre tervezte művelődési házat, Árpád Vezér Gimnáziumot stb. Voltunk a neves mézeskalács-készítő mester, *Veres Sándorné* műhelyében, áhítattal hallgattuk meg *Nagy Csaba* tárogatóművész Rákócziról szóló előadással egybekötött hangversenyét.

Ellátogattunk Kisvárdára, ahol *Szivák Gábor* igazgató megismertetett a könyvtárral és helytörténeti gyűjteményével, az ő és a kollégák vendégszeretetével. Vezetésével megnéztük a XV. században épült várat is. A kirándulás folyamán

felkerestük Pácinban a bodrogekői kastélymúzeumot, a XII. századi karcsai református templomot és Tákoson az 1766-ban épült, „mezítlás Notre-Dame“-nak nevezett református templomot.

Közben jókat ettünk, borkóstolón ízlelgettük a hegyaljai bort és a kialakuló új barátságokat. És sokat-sokat beszélgettünk.

Hihető, hogy mindez belefért két és fél napba?

Fülöp Mária
határon túli ny. könyvtáros

Az MKE Borsod Megyei Szervezetének kirándulása Erdélybe

A Magyar Könyvtárosok Egyesületének Borsod Megyei Szervezete háromnapos erdélyi kirándulást szervezett tagjai számára. A tapasztalatszerzés ötletét négy fiatal székelyudvarhelyi könyvtáros kolléganő háromhetes magyarországi tanulmányútja adta, akik 2002 és 2003 tavaszán érkeztek Miskolcra, a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtárba, ahol a könyvtár különböző tevékenységeivel és szolgáltatásaival ismerkedtek meg. Tartalmas és szép élmények birtokában tértek vissza szülőföldjükre.

A megyei könyvtár néhány munkatársának kezdeményezésére az intézmény vezetése is szorosabb kapcsolat kialakítására törekedett, s ehhez csatlakozott az MKE Borsod Megyei Szervezete is, amely 1990 óta több szakmai együttműködést épített ki a határon túli könyvtárosokkal. Az egyesület a kassai és a zilahi összeköttetés kiépítése után a székelyudvarhelyi Városi Könyvtárral is erre törekedett.

A konkrét tervek megvalósításának egyik kezdeti lépése volt a székelyudvarhelyi Városi Könyvtárba tett látogatás. A könyvtár igazgatója, *Hermann Gusztáv Mihály* és kolléganői nagy szeretettel kalauzolták a csoportot az intézményben.

A nagy látogatottságú, mintegy százhuszszentes állománnyal rendelkező közművelődési könyvtár korszerű körülmények között működik. Az állománygyarapítás egyik legfontosabb forrása számukra a helyi könyvesbolt. Könyvtári integrált rendszerként a TinLibet alkalmazzák. Saját weboldallal még nem rendelkeznek, de elkészítést tervezik. Igen ötletes a gyermekek számára

kialakított kuckó, ahol egy óvónőkből és tanítónőkből álló csoport tart rendszeres foglalkozást a hét minden napján (bútorfestés, makramézás, üvegfestés, gyöngyfűzés, szövés-fonás). Rendkívül ötletes a „Látvány- és hangzótár”, melyet egy Budapesten végzett, filmrendező szakos munkatárs vezet. Itt havonta új kiállításokat és foglalkozásokat rendeznek.

A szakmai program után a könyvtár munkatársait a Református Diákotthon Alapítvány Kollégiumában látták vendégül.

A könyvtárlátogatást követően mindenki belefedezett a lélegzetelállító csíki, gyergyói tájba. Szívünkbe zártuk a Békás-szoros és a Gyilkos-tó hihetetlen szépségeit. A csapat hazafelé Szejkefűrdőn Orbán Balázs síremlékét, Farkaslakán Tamási Áron, Marosvécsen Kemény János és Wass Albert sírját látogatta meg. Útközben Korondon megállva szebbnél szebb népművészeti tárgyakkal válogathatott mindenki. A nagyon jó hangulatú, tartalmas kirándulásra és a szép élményekre sokáig fogunk emlékezni.

Gulyás Lászlóné
az MKE Borsod Megyei Szervezetének titká-
ra

Összefogás a könyvtárakért: Kerekasztal-beszélgetés a szegedi könyvtárosképzésről

Az Összefogás a könyvtárakért – 2003 rendezvénysorozat országos megnyitóját a 120 éves szegedi Somogyi-könyvtárban tartották. Az október 6-ikai nyitókonferenciát követően kerekasztal-beszélgetéshez rendezték át az első emeleti folyóirat-olvasótermet. Ha a körbeült asztal nem is volt kerek, a körbeülő székcsorai kört alkották. A beszélgetést Gyuris György, a Somogyi-könyvtár nyugalmazott igazgatója vezette, résztvevői a szegedi könyvtárosképzés prominens személyiségei voltak: Bakonyi Géza, Hajdu Géza, Hanesz Andrea, Kokas Károly, Mader Béla, Monok István.

Gyuris György az 1951-es népkönyvtári tanfolyamtól kezdve sorolta a szegedi könyvtárosképzés állomása-ait, Hajdu Géza kiegészítésével ismerkedhetett meg a délutáni program meglepően nagyszámú hallgatója a szegedi könyvtárosképzés olykor meglepő fordulataival. Érdekes: levelő tagozaton indult a felsőfokú képzés, Sze-

ged konzultációs központ lett. Azt Monok Istvántól tudjuk: 1989-ben indult a nappali tagozat, s 1995-ben akkreditálták az egyetemi képzést Szegeden, ahol példaértékű integrációja alakult ki a főiskolai és egyetemi tanításnak. Mader Béla oktató helyett inkább munkáltatóként közelítette meg Gyuris György kérdését: az univerzális szakmai tudásra hogyan készít fel az iskola. Még ha bármilyen jól is, a besorolás alapja akkor sem a végzettség, hanem a végzett munka legyen. Kokas Károly az informatikus-könyvtáros dilemmáról beszélt, s furcsa volt épp' tőle hallani, hogy a számítástechnika még ma is gyerekcipőben jár, az persze alapvetően fontos, hogy a könyvtáros szakmai ismereteket elmélyülten sajátítsák el a hallgatók. Kialakult egy ún. szegedi modell a szakpárosításban – erről Monok Istvántól hallhattunk. Szó esett arról is, hol töltsék a könyvtári gyakorlat időszakát a hallgatók. Bakonyi Géza szerint az a jó, ha felét saját intézményben, a másik felét kijelölt (nem választott!) helyen.

Ramháb Mária munkáltatóként közelítve meg a kérdést a képzőhelyek tantervének egyeztetését tartaná szükségesnek, mert szerinte ebben manapság nagy a „változatosság”, pontosabban fogalmazva: azonos végzettség más-más tudásanyagot jelent annak függvényében, ki hol szerzi a diplomáját, s ez megengedhetlen. Egyeztetésre lenne szükség, még akkor is, ha az integráció nagyfokú önállóságot ad a felsőoktatási intézményeknek. (f.)

Küszöbláz

Amikor még fiatal voltam és már könyvtáros, kedvenc szakmai olvasmányaim voltak a könyvtárápítésszettel foglalkozó írárok. Ezek egyikében botlottam bele a „küszöbláz”-ba, mely könyvtári vonatkozásban még szűz egyéneknek szokott fellépni, az építész-könyvtáros-pszichológus szerző szerint kivált akkor, ha a beíratkozásra kiszemelt könyvtár már ránézésre is a zártság, az elzárkózás érzetét kelti. Bezzeg ahol a tervezők nem takarékoskodtak az üveggel s a könyvtár mint nyitott könyv kínálja magát az érdeklődőknek, ott úgyszólván akaratlan mozgással, mondhatni tudat alatt lépheti át a küszöböt a potenciális olvasó, mielőtt még gátlásai manifestálódhatnak. Hogy ez miképpen jelentkezik a visszaúton, a könyvtárból való kilépésnél, azt nem vizsgálta a szerző. Nyilván, mert nem voltak kellő mélységű olvasószolgálati tapasztalatai.

Nem lévén olvasószolgálatos én sem, érthető, hogy inkább csak a fantáziámat mozgatta meg az olvasmányélmény. Szinte látni véltem a könyvtár előtt toporgó (s történetesen férfi) olvasójelöltet, akit a belépésnek már a gondolatára is kiver a küszöbláz. S még jó, ha a kapuban trónoló, küszöbláz-mérővel és küszöbláz-csillapítóval felsze-

relt lázmester, mondhatnám lázfelügyelő, konstatálja a tüneteket, s bülbülszavú könyvtárosnők közreműködésével becsalogatja az illetőt, avagy beparrancsolja, „belül tágasabb!” vezényszóval. Elképzelttem, hogy esetenként még ez sem segít. Ilyenkor nyilván a bedobóember szerepkörét is köteles ellátni a könyvtár input-ügyekért felelős munkatársa.

Minthogy a pécsi egyetemi könyvtárban kezdtem a pályát, közvetlen kapcsolatban a nevezetes Klimógyűjteménnyel, a „küszöbláz” fogalma történelmileg is elmélyülhetett a tudatomban. Klimó György 1774-ből való könyvtárhasználati szabályzata tehet erről, mely ugye így kezdődik: „A könyvtár küszöbét (kiemelés tőlem – meg az asztalostól) titkon át ne lépd. A polcokhoz ne nyúlj. Kérd a könyvet, melyet olvasni óhajtasz.” Manapság is gyakran eszembe jutnak ezek a sorok, de megesik, hogy kissé átvariálok „őket” ekképpen: A könyvtár küszöbét, kérlek, át ne lépd. De ha már itt vagy, a polcokhoz ne nyúlj. Vedd meg a könyvet, amelyet rongálni óhajtasz.

Csak zárójelben: nemrég kis híján in flagranti kaptam egy könyvcsonkítót. Ám amikor észrevette, hogy észrevettem, lezserül az állához emelte a szikéjét, mintha le akarná kapni vele nem létező szakállát. (Azóta az „Őszikék”-ről is az ő szikéje jut az eszembe.) Barátunk, akinek a fejében láthatóan meg sem fordult a fénymásoltatás gondolata, nyilván csak egyike azoknak, akik gondoskodnak arról, hogy a könyvtárban mindig és mindenütt legyenek „ablakos könyvek”. Tulajdonképpen már egy kis különgyűjtemény is kitelnék ezekből a könyvekből, melyeknek a használatához nem kell olvasószemüveg, a szikével nyitott ablakon viszont messze láthatunk, s ha úgy akarjuk, észrevétlenül (magánnyomozók, figyelem!) szemmel tarthatjuk környezetünket. Ráadásul laponként változó kivágásban.

Napjaink használati szabályzatai a könyvtár küszöbéről már aligha tesznek említést. A bevezetőben említett építész-könyvtáros-pszichológus kutatót sem érdekelheti már olyannyira a „küszöbláz”, helyette – meglehet – inkább a „kapuláz” fogalmával operál. Bizonyára megfelelő definícióval is szolgál, miszerint ez a speciális lázféleség nem input, hanem output, a könyvtárból való kimenetelnél jelentkezik, kivált, ha egy elektronikus „kiskapu” érzékelői közt is el kell haladnia a távozonak. Nyilvánvaló, hogy ez a szerkezet (nevezük horgásznyelven elkapásjelzőnek) főként azokat hozza lázba, akik ilyen vonatkozásban még szűzek, vagyis első ízben próbálkoznak a kölcsönzés nélküli „kölcsönzéssel”. Mindenesetre biztató, hogy viszonylag ritka esemény könyvtárainkban az „éles” riasztás, bár,

valljuk be, gyakran hiba csúszik a nem kis anyagi áldozattal beszerzett berendezés működésébe. Esetenként mondhatni a szellemjárást is érzékeli, más-kor meg rá sem fűtyül arra, hogy (ilyesmi is előfordul) egy határozott testtartással kivonuló hölgy bájai kissé szögletesek, lévén, hogy két sikerkönyv feszül a melltartójában. Meggyőződésem egyébként, hogy a jövőben többfunkciós berendezések kifejlesztésére és könyvtári üzembe állítására kellene koncentrálni. Így több tárca is érdekelt lehet a fejlesztés és beszerzés támogatásában. A „kiskapuk” alapfunkciója továbbra is az állományvédelem lenne természetesen, emellett azonban alkalmassá tehető hallásvizsgálatra, mobil tüdőszűrésre, terheléses EKG-vizsgálat végzésére, mely kiváltképp az „éles” riasztás pillanatában lenne eredményes. És még folytathatnánk a fejlesztésre ösztönző példák sorát, persze nem csak az egészségügy területéről.

Befejezésül még egy kis visszacsatolás a címben is jelzett főtémára, de némiképp más megközelítésben. A könyvtár szolgálati bejárata előtt fellépő küszöbláz mindenekelőtt a kezdő, újonnan belépő könyvtárosok „privilegiuma”. Ha szerencséje van a pályakezdőnek, s „odabent” olyan vezetők és munkatársak bábáskodnak körülötte, akik még emlékeznek arra, hogy ők is voltak beosztottak, illetve pályakezdők, akkor a „láz”, majd a „hőemelkedés” is szinte önmagától elmúlik. Lényegében ugyanez lesz az alaphelyzet mintegy négy évtized elmúltával is, amikor majd az aktív könyvtárosságból való végleges kilépés és az ezt megelőző „küszöbláz” gondjával szembesül az egykori pályakezdő. Ha szerencséje van a búcsúzóknak, s a körülötte tevékenykedő vezetők és munkatársak tudják, hogy nem örökérvényű sem a vezetői beosztás, sem az aktív könyvtárosság, akkor úgyszólván fájdalom- és lázmentes lehet a távozás. Csupán szerencse kérdése lenne mindez, nem lehetne folyamatos és egzakt megoldást találni a problémára? Ha mindössze egy műszaki problémával állnánk szemben, minden bizonytalansággal, hisz csak a megfelelő „kiskaput” kellene megtalálni.

Javasolom, hogy addig is, amíg a mindenki számára megfelelő megoldás megszületik, hagyatkozzunk a lelkiismeretre. Ez mindannyiunkba „be van építve”, s ha odafigyelünk jelzéseire, akkor eljőhet az az idő, amikor már csak a szakirodalomból tudhatjuk meg, ha egyáltalán tudni akarjuk, hogy mi is az a „küszöbláz”.

Boda Miklós

(Megjelent a Baranyai Könyvtári Infóban,
2002 áprilisában)

Századik születésnapját ünnepelte a Vasas Központi Könyvtár

Száz év alatt sok minden történhet. Főleg akkor, ha ez a száz év szinte egybeesik a XX. századdal. A könyvtár életét (mint sok más intézményét) állandóan befolyásolták, irányították a történelmi helyzetek, politikai fordulatok,

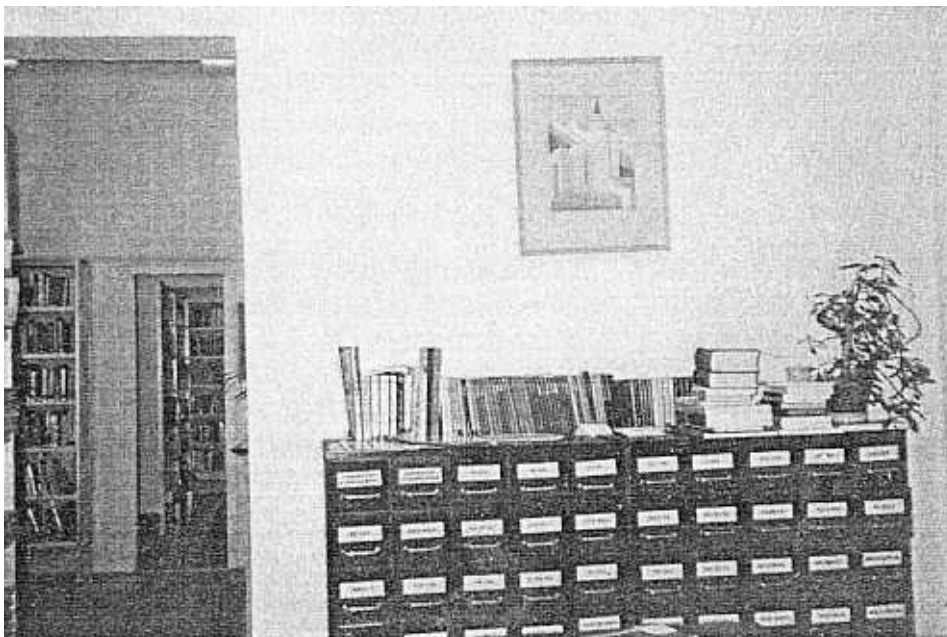
így nyugodtan mondhatjuk, hogy a könyvtár története sorozatos újrakezdésekből áll. Az első kezds (ekkor még „újra” nélkül) pontosan száz éve történt.

1903-ban alakult meg ugyanis a Magyarországi Vas- és Fémmunkások Központi Szövetsége. E szövetség keretén belül létesítették a Vasas Könyvtárat a szakegyletek könyvtárainak összevonásával. A könyvtár a szövetség akkori székházában, a Thököly út 56. szám alatt kapott helyet. A könyvvállomány kezdetben 346 kötetből

állt, ezek nagy része – a munkások anyanyelvi megoszlásához igazodva – német nyelvű volt. 1914-ig a könyvtár jelentősen fejlődött, ennek a fellendülésnek az I. világháború vetett gátat.

A fegyverszünet után három évvel kerülhetett újra napirendre a munkáskönyvtárak ügye. A szövetség vezetősége még ebben az évben megvásárolta időközben elhunyt egykori elnökének, *Teszársz Károlynak* a könyvtárát, ezzel is gyarapítva a központi könyvtár állományát. 1928-ban felépült a Vasas Szakszervezet új székháza a Magdolna u. 5–7. alatt. Természetesen a könyvtár is itt kapott helyet, a harmadik emeleten. A könyvtárhelyiség mellett létesült egy olvasóterem is, ahol újságokat és kézikönyveket lapozgathattak az ide látogatók.

Az 1929-ben bekövetkezett gazdasági válság nagymértékben akadá-

lyozta a munkáskönyvtár-ügy további fejlődését. Ennek ellenére a Vasas Szakszervezet – az akkori viszonyokhoz képest – nagy kötetállományú (huszonötvezres) könyvtárhálózattal rendelkezett. Az állomány hetven százalékban szépirodalmi műveket tartalmazott, a korabeli sikerregények helyett a klasszikus magyar és külföldi szerzők művei voltak többségben. Pár évvel később a központi könyvtár az országban az elsők között tért át az akkor legkorszerűbb tizedes osztályozásra. E munka során a Fővárosi Könyvtár katalógusrendszere volt a példakép. 1939-ben a Magyarországi Vasmunkások Lapjában állandó rovat nyílt a könyvtár és a könyvek népszerűsítésére.

A könyvtár a II. világháború alatt is azoknak az egyre csökkenő számú intézményeknek a sorába tartozott, melyeken keresztül a szakszervezet tartani tudta a munkásokkal a kapcsolatot, így a könyvek beszerzése az 1940-es években sem szünetelt. A nyilas hatalomátvétel után kormányrendelet született az antifasiszta szellemiségű könyvek indexre vételéről, és ezzel együtt kötelező beszolgáltatásáról. A Vasas azonban csak az erősen megrongálódott könyveket és a duplumokat szolgáltatotta be, a tiltott könyvek nagy részét *Kabók Lajos* (a szövetség akkori titkára) elrejtette a székház dísztermének üreges márványoszlopaiba. A háború befejezése után a központi könyvtár a megmaradt 3337 könyvvel nyitott ki újra.

Az ötvenes években sorra jöttek létre a vasipari ágazathoz tartozó művelődési központok, könyvtárak, megkezdődött egy új típusú könyvtárhálózat kialakítása. A Vasas Központi Könyvtár is új helyiséget kapott a Baross u. 90-ben, munkájuk segítésére pedig létrehozták a Mező Imre Körzeti Könyvtárat, valamint a József Attila Körzeti Könyvtárat.

A hetvenes években (mind az olvasók, mind az állam részéről) jelentősen megnöttek az igények, és megváltoztak a követelmények. Ennek megfelelően a könyvtárak feladatköre is bővült, a kölcsönzés mellett megindult a szakmai képzések, illetve olvasómozgalmak, író-olvasó találkozók szervezése. Ez az évtized a „dinamikus növekedés” korszaka lett, pl. 1977-ben a Vasas könyvtári hálózatának 7612 beiratkozott olvasója volt.

Később azonban a rendszerváltás előszeleként megindult gazdasági változások háttérbe szorították a vasipari ágazatot, a Vasas vállalatának nagy része kisebb cégekre hullott szét, vagy pedig tel-

Pályakezdő 23 éves nő vagyok, könyvtáros (informatika szakirányú) diplomával (Eger, Eszterházy Károly Főiskola, 2003 júniusa) állást keresek elsősorban Egerben és vonzáskörzetében. Kiemelt érdeklődési köröm: szolgáltatástervezés, kreatív feladatok.

Verebélyi Judit Ágota

3300 Eger, Malomárok u. 10. 5/35.

Tel.: 06-20/201-3431

jesen megszűnt. A központi könyvtár – olvasói számának csökkenése miatt – bekapcsolódott a lakosság ellátásába. Kezdetben csak a VIII. kerület lakói iratkozhattak be, mára a könyvtár mindenki számára nyilvánossá vált. A rendszerváltás után a hálózathoz tartozó könyvtárak megfogyatkozása miatt a Mező Imre és a József Attila Körzeti Könyvtárat is felszámolták. Állományuk azonban beleolvadt a központi könyvtár állományába, ezzel jelentősen bővítve azt. 1996-ban (anyagi okok miatt) a könyvtár visszaköltözött a Magdolna utcai épületbe, ezúttal a földszintre, ahol ma is található. A székház alagsorában lehetőség adódott egy százezer kötetet befogadó tömörkötőtár létesítésére is. 1999-től a könyvtár non-profit szervezetként, Vasas Központi Könyvtár Alapítvány néven működik. Az állam és a Vasas Szakszervezet támogatása mellett a fenntartáshoz szükséges pénzt pályázatok útján szerzi meg.

Az új évezred információs társadalmának elvárásaihoz igazodva a könyvtár szolgáltatásai is átalakultak. Az állomány hetven százaléka számítógépen van nyilvántartva, s (egyelőre könyvtáros közvetítéssel) biztosított az internethasználat is. A könyvtár mára teljes mértékben nyilvános, az állomány bárki számára hozzáférhető, a nyitvatartási idő heti huszonhét óra. A könyvtárosok változatlanul folytatják a munkahelyi könyvtári ellátást, az irodalmi előadások szervezését. Közvetlenül egy szűkebb közösség, közvetetten a társadalom érdekeit (és értékeit) tartják szem előtt, mint azt folyamatosan teszik az indulás óta, pontosan száz éve.

Elődeik munkáját tisztelve és megbecsülve őrzik és legjobb tudásuk szerint folytatják a szellemi értékek megőrzését és közvetítését.

Buza Sándorné

A csermajori középiskola könyvtárának rövid története

A kezdetek

*„Könyvtárak nélkül mi maradna?
Se múlt, se jövőendő.” (Ray Bradbury)*

Csermajor kis település az ország nyugati határszélén, Soprontól kb. 30, Kapuvártól 8 km-re. Napjainkban is működik itt a hazánkban elsőként megalapított tejgazdasági szakiskola jogutódja. 1890-ben Láncpusztán nyitotta meg kapuit a Sárvári Magyar Királyi Tejgazdasági Szakiskola, mely 1929 óta a Sopron közelében található Csermajorban képezi a tejipar – 1998-tól az általános élelmiszeripar – számára a szakembereket.

1994 óta könyvtárosként dolgozom e nagymúltú intézményben. Az alábbiakban az iskolai könyvtár történetét szeretném felvázolni.¹ A gyűjteményre vonatkozó adatokat elsősorban primér forrásokból szereztem: a Soproni Levéltárban és a csermajori Ujhelyi Imre Tejipari Középiskola, Szaktanácsadó és Továbbképző Intézet irattárában kutattam.

Az 1901-ben kiadott mezőgazdasági szakoktatási évkönyvben találjuk az első említést az iskolai könyvtárról:

„Az elméleti oktatás megkönnyítésére szolgál az intézeti szakkönyvtár, a tejgazdasági és általános mezőgazdasági szaklapok.”²

Az iskola Rend- és fegyelmi szabályzatában ez áll:

„A tanulók az olvasóteremből semmit ki nem vihetnek: lapok és folyóiratok rendbentartásáról a hetesek gondoskodnak. A szakiskola könyvtárából a tanulók olvasás vagy tanulás végett könyveket kapnak, melyeket beszerzési áruk megtérítésének terhe mellett épségben tartoznak vissza szolgáltatni.”³

A tantestület, illetve a diákság számára fenntartott állományt hosszú ideig külön kezelték. E feladatot mindig valamelyik tanár látta el.

Költözik az iskola

A Lajos bajor királyi főherceggel – a láncpusztai major tulajdonosával – negyven évre kötött

szerződés lejárta után az intézet 1929. november 24-én átköltözött a Sopron vármegyei Csermajorba, Esterházy Miklós herceg uradalmaiba.

A XX. század közepéig az állományt főként a különböző nyomdákkal való kapcsolattartás útján bővítették, de a minisztérium is gazdagította egy-egy értékes szakkönyvvel a gyűjteményeket, pl. 1948-ban A gyümölcsstermesztés kézikönyvét adományozta iskolánknak. Egy másik könyvet maga a szerző ajándékozott: Grátz Ottó a Tejgazdasági lexikon egy kötetét küldte el Csermajorba 1951-ben.

Egy – a szakminisztérium felhívására készített – ingóeltárból megtudhatjuk, hogy 1951 márciusában a könyvtárak együttes állománya 4662 kötet volt. A kimutatás szerző és cím szerint, az érték feltüntetésével tartalmazza a kötetek adatait.

1953. december 28-án íródott az első ránk maradt szakkönyvtári jegyzék, ami 19 szerző 37 művét sorolja fel, melyekből néhány kötet ma is megtalálható az iskola könyvtárában és múzeumban. Az első kölcsönzésekre és a gyűjteményekre vonatkozó adatok szintén az 1953-as évből állnak rendelkezésünkre: az ifjúsági könyvtár állománya 657 kötet, a tanárié 3372.

Az 1955 augusztusában kelt – a diákokon helyiségeit felmérő jelentésből – kiderül, hogy a kollégium épületében kapott helyet a könyvtár 13,37 m² alapterületen.

1961-ből találjuk az első adatokat az olvasók létszámára vonatkozóan: 150 beiratkozott diákja volt az ifjúsági könyvtárnak.

Az 1972. évi könyvtári jelentés – melyet az Agroinform szervezési osztályának küldtek – értékes információkat tartalmaz a könyvtárosok személyére, az állomány megoszlására és gyarapítására, valamint az olvasóforgalomra vonatkozóan.

Az iskola nemcsak költségvetési keretből növelte állományát, számos ajándékkönyvet is kapott különböző helyekről. Pl. 1973-ban a Győr-Sopron Megyei Múzeumok igazgatósága az Arrabona-sorozat tizenhárom kötetét küldte el térítésmentesen, azzal a céllal, hogy:

„az Arrabona hasznosan szolgálhatja a tanárok tevékenységét, a tanárok és diákok történeti, honismereti, néprajzi szakkörökben folytatott munkálatait, valamint a művészeti nevelést.”

Az iskola vezetése mindenkor nagy gondot fordított arra, hogy – az idejük nagy részét a külvilágtól meglehetősen elzárt helyen töltő –

diákjai számára az általános műveltség fejlesztéséhez, valamint a szakmában való elmélyüléshez szükséges dokumentumokat beszerezze. Ennek eredményeként 1976-ban az összevont ifjúsági és tanári könyvtár állománya már 5372 kötetes volt, és a kollégium egy 30 m²-es termében kapott helyet.

Az állomány gyarapodása következtében a könyvtár fokozatosan kinőtte addigi helyiségét, amely már csak kölcsönzésre volt alkalmas, hiszen a szekrényekkel zsúfolt teremben az olvasók nem tudtak leülni, és nehézkessé vált a kézi könyvek használata is.

Új épületben az állomány

1989-ben az iskola visszavásárolta a korábban saját tulajdonában lévő magtárépületet, melyben 1993-ban készült el a korszerűen felszerelt számítástechnikai kabinet és az iskolai könyvtár.

A tágas helyiségben lehetővé vált az állomány – használat szempontjából – legcélszerűbb elrendezése és kialakíthattunk egy negyven főt befogadó olvasótermet is.

A könyvtár 1994. évi átadásakor egyetlen leltárkönyvet sem tudtunk fellelni, így valamennyi dokumentum adatait – autopszia útján – újból fel kellett vennünk.

Az információkat számítógéppel dolgoztuk fel, és összeállítottunk három katalógust, hogy az állomány minél előbb az olvasók rendelkezésére állhasson.

A katalógusok tulajdonképpen nyomtatott jegyzékek voltak, melyek:

- a címek betűrendjében,
- szerzők szerint, valamint
- tematikus elrendezésben tartalmazták a gyűjtemény adatait.

Időközben elkezdtek kiépíteni számítógépes adatbázisunkat, melyet napjainkban is – az állomány gyarapodásával egy időben – folyamatosan bővítünk. Az így létrehozott nyilvántartásban a látogatóknak lehetőségük van nemcsak szerző, illetve cím szerint, hanem egyes betűcsoportokra, valamint érdeklődési körüknek megfelelő témák szerint is olvasmányt keresni.

A gyűjtemény áttekinthetőbbé vált, és a konkrét olvasói igények gyorsabban kielégíthetőek, mint ahogy az lehetséges lenne a hagyományos katalóguscédulás nyilvántartás esetén.

1994 áprilisában nyílt meg az új könyvtár, és tovább bővítette az oktató-nevelő munka színtereit és eszközeit. Diákjaink nagy része tölti itt lyukasórát, délutáni szabadidejét egyéni tanulás, egy-egy érdekes témában való elmélyülés vagy egyszerűen az olvasás nyújtotta hasznos időtöltés miatt. A házi feladatok, az önálló kutatásigénylő, illetve szorgalmi dolgozatok elkészítéséhez is segítséget nyújt a könyvek lapozgatása. A könyvszeretetre és az önművelésre való nevelést segítik a könyvtárban tartott irodalomórák és foglalkozások.

Az olvasóteremben elhelyeztünk egy fénymásoló gépet, így lehetőség van arra, hogy diákjaink a kézikönyvekből, folyóiratokból helyben másolatot kérhessenek.

A költségvetési támogatáson kívül megragadunk minden alkalmat, hogy a gyarapításhoz plusz fedezetet biztosítsunk. 1995-ben a Nemzeti Kulturális Alap által kiírt – Középiskolai könyvtárak állományának gyarapítása című – pályázaton száz-ezer forint értékű könyvajándékot nyertünk. Ez az összeg éppen megduplázta könyvvásárlási keretünket, így olyan kiadványokat is beszerezhettünk, amelyeket e nélkül nem tudtunk volna megvenni.

2001 nyarán a Győr-Moson-Sopron Megye Közoktatási Közalapítványához benyújtott sikeres pályázatunkon 718 300, egy évvel később 405 600 forintot nyertünk. Gyarapíthattuk CD-ROM-készletünket: vásároltunk hangos szótára-

kat, nyelvoktató és gépírás-tanító lemezeket is. Az akkreditált felsőfokú szakképzésben részt vevő hallgatóink számára elengedhetetlen a szakirodalom gyakori használata, hiszen a tanulást segítő jegyzetek csupán eligazítást adnak, felhívják a figyelmet egy-egy feltétlenül megismerendő szakkönyvre, melyek azonban általában elég drágák, a hallgatók többsége nem tudja megvásárolni azokat. Könyvtárunk költségvetése sem elegendő valamennyi – a képzéseinkben használatos – szakkönyv beszerzésére, de a pályázatok nyújtotta segítség nagyban hozzájárul állományunk fejlesztéséhez, és így tanulóink is megtalálhatják gyűjteményünkben a legfontosabbakat.

Az állomány ma már több mint tizenháromezer dokumentumból áll, melyek nagy részét szabadpolcon helyeztük el.

Internet a könyvtárban

Iskolánk 1998 nyarán a Sulinet-program keretében értékes multimédiás számítógépeket és internet-előfizetést kapott. E gépekből helyeztünk el hármat a könyvtár olvasótermében, melyeket a tanulók a könyvtár nyitvatartási idejében szabadon használhatnak.

Számtalan esetben hallani arról, hogy a számítógépek használata leszoktatja a gyerekeket az olvasásról és a könyvhasználatról – és ez gyakran így is van. Diákjaink egy részének van már

otthon számítógépe, néhányuknak internethasználatra is lehetősége nyílik. Sajnos azt tapasztalom, hogy sokuk egy-egy könyv kézbevétele helyett inkább a számítógépes játékokat részesíti előnyben, ha kikapcsolódni vágyik. Ennek egyik okát abban látom – utalva neves olvasáshozászociológusok véleményére⁴ –, hogy a középiskolás korú tanulók egy része funkcionális analfabéta. Kölcsönös hatásokra kell gondolnunk:

egyrészt e tanulók az általános iskolában nem jutottak el az értő olvasás szintjére, ezért a későbbiekben nem szívesen olvasnak, hiszen amíg arra kell figyelniük, hogy az egyes szavak mit jelentenek, nem tudják a szöveg szépségét élvezni; másrészt az internethasználat térhódításával növekszik azon funkcionális analfabéták száma is, akik szinte nem is olvassák, hanem „fogyasztják” a monitoron megjelenő szövegeket. Az internetben rejlő lehetőségeket ma már nem lehet – és nem is szabad – figyelmen kívül hagyni, de nagyon fontos annak megértetése tanulóinkkal, hogy a virtuális játékok nem helyettesíthetik a szabadban, társaikkal eltöltött időt, és a könyvolvasás okozta élményt a monitor szövege nem pótolhatja.

Munkám során kedvező tapasztalatokra is szert tettem ezzel kapcsolatban: azok a diákok, akik – féltékenységből vagy az olvasás nem-szeretéséből fakadóan – eddig nem kölcsönöztek, a számítógépek és az internet iránti kíváncsiságuknak engedve bejönnek a könyvtárba. Így, könyvközelbe kerülve már könnyebben lehet „terelgetni” őket az olvasás felé.

Az internet közelebb hozta a világot diákjaink számára: az elektronikus levelezéssel más iskolák tanulóival, az intézmények belső életével ismerkedhetnek meg, a világhálón való barangolás során pedig – a sok értéktelen információ mellett – számos olyan ismerethez jutnak, melyek kiegészíthetik a könyvekből elsajátítható tudnivalókat. Gondoljunk csak pl. a virtuális barangolásokra a világ fővárosaiban, múzeumaiban vagy a beszélő szótárral való tanulásra. Szinte már valamennyi nagy könyvtár katalógusai fellelhetők a világhálón, melyeket használva lehetővé válik az állományokban való on-line keresés.

Úgy gondolom tehát, hogy a könyvtárban elhelyezett számítógépek – természetesen megfele-

lő odafigyelés mellett – nagy segítségére lehetnek tanulóinknak a minél szélesebb körű ismeretszerzésben.

Jegyzetek

¹ A könyvtár történetét részletesen ismertetem a Csermajori középiskola története 1889–2002 című OTDK-dolgozatomban, mellyel a 2003. április 23. és 25. között megrendezett XXVI. OTDK Pedagógiai, Pszichológiai, Közművelődési és Könyvtártudományi Szekciójában kiemelt I. helyezést értem el.

² Magyarország mezőgazdasági szakoktatásának évkönyve 1901. évre, 269. oldal

³ Uo. 277. oldal

⁴ Tudósklub – Olvasáskultúra az Internet korában. Új Pedagógiai Szemle, 1999./4. 57–63.

Pappné Szabó Alexandra
könyvtáros, szociálpedagógus
Ujhelyi Imre Tejjari Középiskola,
Szaktanácsadó és Továbbképző Intézet

Könyvpusztulás Irakban

Csaknem teljesen elpusztult a bagdadi nemzeti könyvtár és a többi nagyobb iraki gyűjtemény. Több mint egymillió könyvet raboltak el vagy semmisítettek meg – mondja Fernando Baez, aki könyvtártudománnyal foglalkozik és jövőre publikálja A könyvpusztítás története című munkáját.

Baez az UNESCO megbízásából járt Irakban, hogy a helyszínen tájékozódjon. „Jártam Koszovóban, Szarajevóban, Kolumbiában, ahol láttam, hogyan pusztultak el a népkönyvtárak a merényletek során. Los Angelesben voltam, amikor leégett a könyvtár 400 ezer könyvvel, de semmi sem készített fel arra a döbbenetre, amivel Bagdadban találkoztam – mondta Baez a madridi El Paísnak adott interjújában.

– Szerintem ez a XXI. század első nagy könyvpusztulása. A nemzeti könyvtárnak a homlokzata, az ajtái, ablakai kiégték, összeomlottak a lépcsők, de nem vették oda minden könyvet. Több ezret megmentettek és ezek most mecsetekben, titkos

helyeken vannak elhelyezve. Al-Hak Ali imánnal talán száz is van. Olyan információt kaptam, hogy amíg az amerikaiak ott maradnak, bizonyos szent könyveket nem is adnak vissza.

A venezuelai szakember úgy tudja, hogy sok ezer könyvet elloptak és ezek egy részét utcai árusoknál, a bazárokon mindenki szeme láttára árulják és potom áron kótavetyélik el.

Nem a nemzeti könyvtár volt az egyetlen, amely erre a sorsra jutott. A Makrabat al-Aukaf vallási kutatóközpontban 700 antik kézirat semmisült meg és 500 eltűnt. Az iraki tudományos akadémia könyvvállományának 60 százaléka pusztult el, kirabolták a bagdadi egyetem könyvtárát. Baez listája hosszú és az UNFSCO gyanítja, hogy Bászra, Erbil, Kerbela, Nedzsef könyvtárait is hasonló kár érte.

– Kétféle típusú rablás folyt – mondja Baez. – Az egyiket szakértő handák követték el. Ezek nagy gonddal jártak el, nagy értékű könyvekre koncentráltak. Úgy tudom, hogy azonosították már egy csoportot, de profik, nehéz elkapni őket. Voltak, akik megbízásra dolgoztak és voltak, akik a nemzetközi régiségpiacot ismerve, nagy antikváriusokat kerestek meg a könyvekkel. Néhány hete például több kéziratot aján-

lottak fel egy neves New York-i régiségkereskedőnek, aki azonnal értesítette erről a hatóságokat. A másik fajta rablás elkövetőit manipulálták. A bombázások előtt röpcédulák zúdultak az emberekre, amelyekben polgári engedetlenségre szólítottak fel a Szaddám-rendszer ellen és a szimbólumok megsemmisítését ösztönözték. Az amerikai katonák első tette a szobrok ledöntése és a palotákba való behatolás volt. Ez anarchiát eredményezett. Amikor a feltűzött nép elkezdett fosztogatni, a közrendet nem tudták fenntartani. Ehhez jött még a tíz évi gazdasági blokádnak és éhség és a nyomorúság.

Ugyanakkor Szaddám Huszein magángyűjteményéből 48 ezer kézirat megmentekült: Hájj Dádzsilja egy raktárában voltak elrejtve.

Komárom-Esztergom
Megyei Hírlap
2003. július 16.

MEGSZÜNŐ KISKÖNYVTÁRAK

Későn kapcsolnak

A magyarországi kistelepülések kétharmadában van könyvtár – a statisztikák szerint. A falvak egy részében azonban valójában csak papíron létezik; könyvet nem lehet kölcsönözni, vagy ha azt mégis, friss újságokhoz már nem lehet jutni.

Megyénkben Encs, Edelény és Ózd térségében vannak a leginkább felfoltok a könyvtári ellátásban – mondta a HVG-nek Szilágyi Sándorné, a Borsod-Abaúj-Zemplén (BAZ) Megyei Könyvtár igazgatóhelyettese. Ezek a kistérségek országosan is a leghátrányosabb helyzetűeknek tekinthetők, ami igazolni látszik azt a megállapítást, hogy ha takarékoskodni kell, akkor első helyen a kulturális kiadásokkal spórolnak az önkormányzatok.

A magyarországi települések egyharmada ötszáz lakos alatti, s jóval több mint felében a lakosok száma nem éri el az ezer főt – jelenleg a lakosság mintegy 8 százaléka,

közel 800 ezer ember él ezekben. A hivatalos statisztikák szerint a kistelepülések közel kétharmadában van könyvtár, ám ezek szolgáltatása roppant változatos képet mutat. BAZ megyében 357 település közül „csak” 115-ben nincs könyvtár a statisztikák szerint. Az úgynevezett nyilvános könyvtári jegyzékben azonban mindössze 151 szerepel. A listára kerüléshez ugyanis meg kell felelni bizonyos, a könyvtárak működéséről szóló törvényben megfogalmazott elvárásoknak (lényegében igazolni kell, hogy működik), s állami pályázati pénzekhez is csak akkor juthat az intézmény, ha szerepel a jegyzéken. Vagyis a borsodi könyvtárak jó része nincs abban a helyzetben, hogy egyálta-

Pakolás a tiszaszalkai könyvtárban.
Az iskolába költöztek

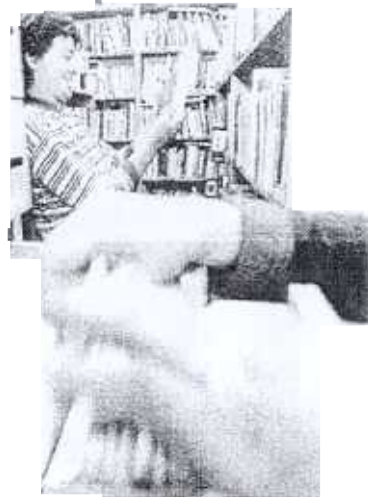
lán igénybe vegye az olyan állami támogatásokat, amelyeket éppen a támogatásukra találtak ki.

„Mintegy negyven olyan könyvtár van, amelyik hivatalosan létezik ugyan, ám szünetelteti a működését” – mondta Szilágyi Sándorné. Emellett van még 55 olyan másik is, amely jóllehet nyitva van,

A könyvtáraink adatai 2002-ben

	Önálló könyvtárak száma	Szolgáltató- helyek száma	Könyvtári munkakörben dolgozók*	Állomány- gyarapításra fordított összeg (millió Ft)	A leltárba vett állomány**	Beiratkozott olvasók száma
Bács-Kiskun	119	144	236	94 023	65 727	90 955
Baranya	226	238	145	55 945	42 115	53 299
Békés	74	99	169	67 521	41 079	67 927
Borsod-Abaúj-Zemplén	240	273	286	96 505	70 926	92 702
Csongrád	60	110	224	55 858	56 891	65 686
Fejér	103	125	171	83 549	49 742	64 882
Győr-Moson-Sopron	175	216	161	74 602	67 779	55 153
Hajdú-Bihar	83	111	210	77 627	58 152	82 410
Heves	115	127	125	67 844	40 897	48 043
Jász-Nagykun-Szolnok	79	113	214	78 550	53 438	72 156
Komárom-Esztergom	74	89	110	49 795	30 950	37 479
Nógrád	124	139	105	33 429	28 807	38 379
Pest	170	208	333	198 239	113 987	133 782
Somogy	239	264	160	89 661	59 887	58 177
Szabolcs-Szatmár-Bereg	200	241	209	88 193	119 956	84 068
Tolna	104	141	87	48 684	35 373	34 664
Vas	214	228	126	54 257	35 673	35 614
Veszprém	216	251	137	71 890	56 736	67 289
Zala	232	257	157	80 561	52 208	51 451
Budapest	6	75	472	241 055	155 468	192 688
Magyarországi könyvtárak összesen	2853	3449	3854	1707 788	1 235 791	1 426 804

*A részmunkaidős dolgozók adatait átszámítva teljes munkaidőre. **Könyv, videokazetta, CD. Forrás: Könyvtári Intézet

Katalógusrendezés Nyírmadán.
Kevés jut új könyvekre

ám tavaly sem könyvvel, sem mással (video, újság) nem gyarapította gyűjteményét, ami a könyvtárosok szerint azt jelenti, nem működött. Baranya megyében több mint háromszáz település van, s Kalányos Annának, a megyei könyvtár igazgatónőjének elmondása szerint mindössze nyolcvanban felel meg a törvényben előírt követelményeknek a könyvtári szolgáltatás; a községek felében egyáltalán nem lehet kölcsönözni. Zala megyében jobb a helyzet. „Községeink 90 százalékában van könyvtár. Azon a 27 településen, ahol nincs, ropant alacsony a lakosság száma, összesen mintegy 3 ezren élnek csak ott” – mondta a HVG kérdésére Kiss Gábor, a megyei könyvtár igazgatója.

A kistéleplési könyvtárak állománya ott sem nagyon nő, ahol még áldoznak könyvekre is. A Könyvtári Intézet által két éve készített felmérés szerint az ilyen intézmények évente átlag 32 ezer forintot költöttek könyvre és folyóíratra, míg videóra 600, kazettára 130 forint jutott. Az általunk megkérdezett szakemberek szerint a kistéleplési könyvtárakba szinte nem járnak folyóiratok-hetilapok, napilapok pedig végképp nem. „A könyvvásárlás gyakorlatilag megállt a nyolcvanas évek végénél” – vázolta a helyzetet Kalányos Anna. Zalában a 220 kistéleplési könyvtár közül 153-ban úgy enyhítik a könyvtárhiányt, hogy a közeli városokkal társulnak. Minden önkormányzat beszáll egy bizonyos összeggel a rendszer működtetésébe, a városi könyvtár megveszi a könyveket, majd vetélszorgoszerűen szétteríti a tele-

püléseken, s bizonyos idő elteltével cseréli a kiadványokat.

Egy-egy apró faluban előfordul, hogy egy székény a könyvtár az önkormányzat épületében. A legtöbb esetben a szakemberek annak is örülnek, ha van a településen iskola, s a könyvtár annak keretében működik, a látogatók többsége ugyanis a diákok közül kerül ki. Az viszont további nehézségeket okoz, hogy az iskola könyvtáros tanárai maguk is szeretnek élni az oktatókat megillető szünidővel, s így a falu hetek-hónapokra könyvtár nélkül marad. A nyitva tartás amúgy is gond: a legtöbb helyen ez heti egy napot, akkor is csak pár órát jelent. „Ismerek olyan könyvtárost, aki vasárnap délelőtt nyit ki, mert a mise után bemennék hozzá az emberek, de olyan is van, aki a buszmenetrendhez igazítja a nyitva tartást” – mondta Kiss Gábor. Az is gyakori a kistélepléseken, hogy ha találkoznak a könyvtárossal, megkérlik, vigyen nekik haza olvasnivalót. A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma most azt ígéri, hogy évente 50 kistéleplés könyvtár-újításához nyújtanak anyagi segítséget, évi 250 millió forintot költve erre.

A falusi könyvtárosokkal általában megbízási szerződést köt az önkormányzat, mégpedig a leggyakrabban a minimálbér arányában, ami pár ezer forintot jelent havonta. Kalányos Anna szerint, ha egy faluban felsőfokú végzettségű könyvtárost foglalkoztatnának, az könnyen feszültségekhez vezetne, mivel a tavaly megemelt közalkalmazotti fizetéssel sok helyen ő lenne a település legjobban fizetett dolgozója.

Sokan bíznak abban, hogy az informatikai fejlődés segít majd a könyvtárakat is vonzóbbá, korszerűbbé tenni, hiszen a kisebb településeken internet egyelőre inkább csak az önkormányzatoknál vagy az iskolában van. A könyvtárak bekapcsolása a világhálóba azt jelenthetné egy-egy falu életében, hogy információs központként működhetnének. Sok helyen ez ma még vágyálom: a kulturális tárca új programja csak azt ígéri, hogy 2006-ig minden nagyközségi könyvtárban (mintegy 350 helyen) lesz internet.

RIBA ISTVÁN

Heti Világgazdaság 2003. október 11.

(A témáról lapzártánk idején is tartó élénk vita folyik a könyvtárosok Katalist levelezőlistáján, következő lapszámunkban visszatérünk rá.)

Hangoskönyvek

Csukás István, Janikovszky Éva, Örkény István művei CD-n

Több szöveget olvasunk, mint valaha. Gépeken százával küldi és fogadja az üzeneteket, aki levélpapírt soha elő nem vett volna; magazinok tucatját forgatja, akinek a napi egyetlen újság szokása is idegen volt; tévés ripacsok „köteteit” böngészzi a plazában, aki könyvesboltba be sem tette a lábát. A vizualitás korszaka nemcsak a képet sekélyesítette el, hanem az írást is megfosztotta misztériumától. Az iroda-

lom szövegtengerben fuldoklik. Mégis van, ami visszavezethet az írott alkotáshoz, újratervezve – korántsem a szó giccses értelmében – a készenlélet, figyelmet jelentő áhítatot: az emberi hang. A mesélő, a felolvasó, a személy szerint hozzánk forduló hang. Egyre több szülő ül újra oda esténként a gyerek ágyára, hogy meséljen – ugyanígy fordul közönségéhez CD-sorozatával a könyvkiadó szakember, aki emlék-

szik, micsoda különleges hatása volt egykor a hangzó irodalomnak a rádióban, s többnyire a rádió nyomán a bakelitlemezeken. Ennek maneszansza lehet. Korszerűbb „hordozókon”, de régi vágású rádiós mesterekkel és előadó-művészekkel, akik mesélnek nekünk.

Amit hallunk – Csukás István meséit Rudolf Péter, Janikovszky Éva műveit Für Anikó, Örkény István egyperceseit Mácsai Pál

előadásában (a sorozat hangmérnöke Nemes Csaba, rendezője Magos György) –, persze csupán a mű lehetséges értelmezéseinek egyike. De épp az a varázsa, hogy valaki előjátssza az olvasó szerepét, magával visz bennünket egy játékba. A hang megszólít, elragad, fogva tart. Kinyílik egy könyv. (Kossuth/Mojzer, mindhárom 2990 forint)

REMÉNYI JÓZSEF TAMÁS

Népszabadság 2003. szeptember 27.

A KÖNYV MŰVÉSZETE

Ázsia igazi kulturális csemegét kínál a közelgő őszi közepén Budapesten: kínai könyvtörténeti kiállítás nyílik az Országos Széchényi Könyvtárban. Szeptember 30-án, a tárlat megnyitásának napján a két ország közös bélyegeket bocsát ki. Mindkét ország postája alkalmazta már a közös kiadás gyakorlatát, Kína például nemrég Svájjal, Magyarország pedig Horvátországgal együtt adott ki azonos témájú újdonságokat. Két címet jelenik meg – nálunk már az emelt, 44 forintos tarifával – itt is, ott is, a magyar kiadás várhatóan félmillió példányban, míg a kínai természetesen sokmilliósi tételben jelenik meg.

Az új bélyegeken a két ország egy-egy jeles könyvemlékét örökíti meg. Az egyik legrégebbi ismert, fadúccal sokszorosított kínai könyvet éppen a magyar Stein Aurél találta meg a múlt század elején, a Gyémánt Szútrának nevezett tekerescsnyomtatvány 868-ban készült. Az új bélyegre egy jóval később, a 12. században a Jinyang könyvkereskedésben gyártott könyvmatuzsálem képe került. Ez a művészen szövegezett és rajzolt könyvremek a Csou szertartások könyve, a konfucionizmus klasszikusainak egyike, amelyből egyetlen példány maradt fenn. Táblanyomtatás során általában kőrtéfből vagy puszpángból faragott lapra (dúca)

Jövő 7 (Népszabadság TV-műsor)
2003. augusztus 15.

vették a metszetet, a nyomtatandó képet és szöveget, és arról testkezéssel vettek nyomatot. A bélyeg tervére Lü Yingren grafikusművész a könyvön kívül a Tianyi könyvtár képét is elhelyezte.

A magyar könyvészet is sok értékes kincssel dicsekedhet. Corvináink messze földön híresek, a kontinensen negyedikként nálunk készültek Gutenberg-módszerrel kötetek. A magyar posta Andor András bélyegtervező művészt kérte fel a közös bélyeg magyar képének kidolgozására. Erre a címletre az Országos Széchényi Könyvtár épületének részlete mellé az ott őrzött egyik legnagyobb kincset, a Képes Krónikát helyezték. Az Anjou-kori Magyarország udvari és lovagi kultúrájának történeti és könyvfestészeti emléke a magyarok történetét dolgozza fel a hunok pannóniai megjelenésétől az 1333. évi havasalföldi hadjáratig. A Kálty Márk székesfehérvári kanonok szellemi termékének tulajdonított kódexet 1358-ban kezdték összeállítani. Diszes címlapja után a pergamenlapokon sok miniatúra (köztük csaknem száz figurális jelenet) és öt ornamentális iniciais díszíti a történelmi eseményeket leíró szöveget.

A kínai könyvek tárlata október 1. és december 31. között lesz nyitva a Corvina-termekekben és az Ars Librorumban.

S. K.

